Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 16 (20. 283) • 1989 йил 19 январь, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

МАРДЛИК ВА ҚАҲРАМОНЛИК УЧУН

Суратда: мукофот топширишдан сўнг.

(ТАСС — ЎзТАГ телефотоси).

Совет космонавтикаси тарихида биринчи марта учувчи бошқарадиган «Мир» комплексида бир йил давомида орбитал парвоз амалга оширилди. Шу вақт ичида астрофизик, геофизик ва медицина тадқиқотларининг, технология ва биотехнология экспериментларининг кенг программаси бажарилди. Учиш давомида олинган натижалар жуда катта илмий қимматга эга бўлиб, мамлакатимизда халқ хўжалигининг турли тармоқларида қўлланилади. Совет-Франция экспедицияси программаси доирасида кўп сонли тадқиқотлар ва экспериментлар ўтказилди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев 17 январь куни Кремлда жасур космонавтларга СССР давлат мукофотларини топширди.

М. С. Горбачев космонавтларга мурожаат қилиб бундай деди:

Азиз Владимир Георгиевич Титов ва Муса Хиромонович Манаров ўртоқлар!

Сизларни партия Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми номидан, ҳукуматимиз, барча совет кишилари номидан мислсиз орбитал парвоз муваффақиятли тугаллангани билан самимий табриклайман. Шунинг учун мислсизки, бу «Мир» комплексидаги биринчи парвоз эди, яна шунинг учун мислсизки, бу бир йил давом этган дастлабки парвоз эди. Азиз дўстлар, вазифани аъло даражада бажариб, ерга, ўз ватандошларингиз, қариндошларингиз ва яқинларингиз оғушига эсон-омон қайтганлигингиз билан сизларни қизғин табриклайман. Тадқиқотчи-врач Валерий Поляков бу ишга катта ҳисса қўшди — сизларни табриклар эканман мен буни алоҳида таъкидлаб ўтишни истайман. Валерий Поляков сизлар билан биргаликда уч ярим ойдан кўпроқ ишлади ва ҳозир космонавтлар Александр Волков, Сергей Крикалев билан биргаликда орбитада вахтани давом эттирмоқда.

Ҳукумат ва совет халқи номидан космик биродарлар, бригада генерали Совет Иттифоқи Қаҳрамони Жан-Лу Кретьен билан полковник Мишель Тонинини қизғин ва самимий табриклайман.

Ҳар икки парвоз — совет космонавтларининг ҳам, қўшма халқаро экипажнинг ҳам парвози давомийлиги жиҳатидан рекорд бўлди. Муҳим тадқиқотлар ўтказилди, катта программа бажарилди.

Одамлар инсоннинг ойга қадам қўйганига, автоматлар Марс ва бошқа сайёраларни татқиқ этаётганига, космонавтлар деярли ҳамиша орбитал станцияларда бўлаётганлигига, очиқ космосга чиқиб, у ерда узоқ вақт ишлаш кундалик демаганда ҳам одатдаги ишга айланиб қолганига кўникиб кетдилар. Шунга қарамай, ана шу ишлар космонавтларнинг мардлиги ва юксак маҳорати, ўн минглаб олимлар, инженерлар, ишчилар, турли соҳалардаги мутахассисларнинг мураккаб, мислсиз масъулиятли иши натижасидир.

Азиз дўстлар, бугун сизларни табриклар эканман, космосни тинчлик мақсадлари йўлида ўзлаштиришга ўз ҳиссасини қўшаётган барча кишиларга чин дилдан раҳмат айтаман. Фан-техника революцияси саноати ривожланган давлатларнинг кўпини қамраб олди. Яқиндагина миллий деб ҳисобланган муаммолар ҳозир жаҳоншумул муаммоларга айландики, кенг халқаро ҳамкорликсиз уларни ҳал қилиш мумкин эмас. Космосни ўзлаштириш — ана шундай муҳим халқаро муаммолардан биридир. Космик программалар ғоят мураккаблашган ҳозирги пайтда уларни бажариш кўпгина мамлакатлар ва халқларнинг техникавий, иқтисодий, интеллектуал куч-ғайратларини бирлаштиришни талаб қилади.

Космос улкан соҳа бўлиб, у инсониятнинг умумий мулкидир. Космосни ўзлаштириш фан ва технологиядаги энг янги ютуқлардан фойдаланишга асосланади. Бу соҳада бутун инсониятнинг жуда кўп ўн йилликлар давомида ва айтишим мумкинки, асрлар давомида ҳамкорлик қилиши учун жуда катта, чинакам беқиёс имкониятлар бор. Ҳозир космос билан шуғулланиш керакми, деган гапларни тез-тез эшитиш мумкин. Бу қуруқ савол эмас, лекин унга ҳаётнинг ўзи жавоб берди. Йилдан-йилга тобора кўпроқ мамлакатлар илмий ва амалий характердаги космик объектларни учирмоқда. Космик тадқиқотларнинг натижалари фундаментал фанларни ривожлантиришга жуда катта таъсир ўтказиб, уларни бутун жаҳон ҳамжамияти тараққиёти манфаатлари йўлида табиатни ўрганишнинг янги методлари билан, янги нодир билимлар билан бойитмоқда. Бироқ булар етарли эмас. Ҳозирги вақтда телевизион, метеорологик, навигация, геофизика йўлдошлари ва бошқа йўлдошларсиз давлатлар ва бутун-бутун қитъаларнинг иқтисодий фаолиятини тасаввур қилиб бўлмайди. Бўлажак космик индустриянинг белгилари тобора яққол намоён бўлмоқда. Унда информатика, энергетика, медицина муаммоларини ҳал этишнинг улкан имкониятлари мавжуд.

Жуда катта аҳамиятга молик ана шу вазифалар орасида экология муаммоларини ҳал қилиш манфаатларини кўзлаб, атроф табиатни кузатиш ва контрол қилишнинг улкан, бутун планетани қамраб олувчи системасини ташкил этиш алоҳида аҳамиятга эга бўлади. Бу ҳам жуда катта умумжаҳон муаммосидир. Совет Иттифоқи ана шуларни ҳисобга олиб, ер атрофидаги фазони давлатларнинг тинч ҳамкорлиги майдонига айлантириш учун жуда кўп иш қилмоқда. Жаҳон ҳамжамияти ҳозирги босқичда космик фазони тадқиқ этиш ва ўзлаштиришнинг халқаро программасини ишлаб чиқиши ва қабул қилиши мумкин эди. Бизнинг фикримизча, бундай программа, шубҳасиз, дунёдаги барча халқларга фойда келтирган бўлур эди. Космос тинч соҳа бўлиши керак — бунга ишончимиз комил. Куч-ғайратларни бирлаштириб, космосни ҳарбийлаштиришнинг олдини олиш зарур ва мумкин. «Самовий урушларга» тайёргарлик кўриб эмас, балки тинч мақсадларни кўзлаб, космосни ўзлаштириш барча тинчликсевар халқларнинг, барча миллат ва элатларга мансуб кишиларнинг орзу-умидларига мос келади.

Сизларни халқаро ҳамкорлик программаси асосида кенг доирадаги тадқиқотларни бажарганлигингиз билан табриклайман. Сизларнинг очиқ космосга чиқиб ишлаб, монтаж ишларини ва техник экспериментларни амалга ошириш чоғида айниқса яққол намоён бўлган юксак маҳоратингизни яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман. Сизларнинг парвозингиз инсоният билимлари улкан кучининг далили бўлибгина қолмай, шу билан бирга инсон руҳиятининг буюк ифодаси ҳамдир, шу сабабли халққа, фанга, инсониятга қилган хизматингиз учун миннатдорчилик билдирамиз. Кези келганидан фойдаланиб, космик фазони ўрганиш соҳасида француз халқи билан ҳамкорлигимиз кенгайганлигидан ғоят мамнун эканлигимизни изҳор қилмоқчиман. Француз космонавти Жан-Лу Кретьен хорижий космонавтлар орасида биринчи бўлиб совет космик кемаларида икки марта парвоз қилди. У Александр Волков билан биргаликда очиқ космосга чиқди, икки космонавт ҳам илмий-техникавий экспериментларни бажариш чоғида қатъият, улкан матонат ва топқирлик кўрсатдилар.

Азиз дўстлар, космик тадқиқотлар программасини аъло даражада бажариб, ерга қайтганлигингиз билан сизларни яна бир бор самимий табркилайман. Сизларга Совет давлатининг мукофотларини топширишимга рухсат этгайсиз.

СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига мувофиқ космик парвозни муваффақиятли амалга оширганлиги ҳамда бунда мардлик ва қаҳрамонлик кўрсатганлиги учун В. Г. Титов билан М. Х. Манаровга Ленин ордени ҳамда Совет Иттифоқи Қаҳрамони «Олтин юлдуз» медали, тадқиқотчи-космонавт Жан-Лу Кретьенга Меҳнат Қизил Байроқ ордени топширилди. Совет—Франция учишини таъминлаш ишида фаол иштирок этганлиги учун тадқиқотчи-космонавт Мишель Тонини Халқлар дўстлиги ордени билан тақдирланди.

В. Г. Титов жавоб нутқида бундай деди: «Мир» илмий-орбитал комплекси экипажининг командири сифатида бир йиллик парвозни ишониб топширганлиги ҳамда менинг ишимни баҳолаб, юксак мукофот берганлиги учун Марказий Комитетдан, Совет ҳукуматидан сидқидилдан миннатдорман. Бизнинг экспедициямиз станцияга учта халқаро экспедицияни қабул қилиб олди, очиқ космосда уч марта мураккаб монтаж ишларини бажаришимизга тўғри келди. Биз зиммамизга тушган масъулиятни англаб, ҳамма ишни мумкин қадар яхшироқ бажаришга ҳаракат қилдик. Ҳозир Ватанимиз космик техникаси пухта ишлаяпти, деб айтишимиз мумкин, биз экипажни учишга тайёрлашда, узоқ вақт учиш жараёнида унинг саломатлигини ва меҳнат қобилиятини сақлаш, шунингдек ерга қайтгандан сўнг экипаж саломатлигини тиклашнинг танлаб олинган методикалари тўғрилигини тасдиқлаймиз.

Бу юксак мукофотлар зиммамизга бутун тажрибамиз ва билимимизни совет космонавтикасини ривожлантиришга — мен ўзимнинг бутун ҳаётимни бағишлаган ишга сарфлаш вазифасини юклайди. Ватаннинг янги топшириғини бажаришга тайёрман.

М. Х. Манаров энг узоқ учиш тажрибаси гўзал сайёрамиздаги одамларнинг ишига шубҳасиз хизмат қилади, деб таъкидлади. Биз шуни дадил айтишимиз мумкинки, «Мир» совет орбитал комплекси бутун дунёда тинчлик ишига хизмат қилмоқда. Минглаб совет кишиларининг ҳар бири ўз соҳасида фидокорона меҳнат қилганликлари туфайли бизнинг узоқ давом этган парвозни амалга оширишимиз мумкин бўлди. Булар: кўпгина корхоналарнинг, учишни бошқариш маркази ва космонавтлар тайёрлаш марказининг инженерлари, техниклари, мутахассисларидир. Ҳормай-толмай қилинган ана шу оғир меҳнат учун уларга катта раҳмат айтамиз.

Ж.-Л. Кретьен ва **М. Тонини** Франция ва Совет Иттифоқи халқлари дўстлигини мустаҳкамлаш, космик фазони ўзлаштириш юзасидан биргаликдаги ишларни давом эттириш учун бутун кучимизни сарфлаймиз, деб таъкидладилар.

Мукофотларни топшириш чоғида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов, КПСС Марказий Комитетининг секретари О. Д. Бакланов, СССР Олий Совети Президиумининг секретари Т. Н. Ментешашвили, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари И. С. Белоусов, шунингдек Франциянинг СССРдаги элчиси И. Паньез ҳозир бўлдилар.

(ТАСС).

БИРЛАШГАН ЎЗАР

Арманистон ССР партия-хўжалик активининг йиғилиши

ЕРЕВАН, 17 январь. Бугун бу ерда Арманистон партия-хўжалик активларининг йиғилиши бўлиб ўтди, унда КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг зилзила оқибатларини тугатиш тадбирлари тўғрисидаги қарорларини бажариш юзасидан республика партия, совет, хўжалик органларининг вазифалари муҳокама қилинди.

Кенгаш ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг комиссиясига бошчилик қилаётган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси **Н. И. Рижков**, комиссия аъзолари — КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари **Н. Н. Слюньков**, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР мудофаа министри **Д. Т. Язов**, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари **Ю. П. Баталин**, **Л. А. Воронин**, бир қанча министрлик ва идораларнинг раҳбарлари, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзолари қатнашдилар.

Мажлис бошланишидан аввал йиғилиш қатнашчилари табиий офат оқибатида ҳалок бўлган барча кишилар хотирасини ўринларидан туриб ҳурмат билан эсга олдилар.

Республика Компартияси Марказий Комитетининг биричи секретари **С. Г. Арутюнян** доклад қилди. Даҳшатли кун — 7 декабрдан кейин совет кишилари бирлиги, жипслиги, қардошлигининг бунёдкорлик имкониятлари кенг кўламда намоён бўлмаганида республика ҳозир қай аҳволда қолар эди, буни айтиш қийин, деди у. КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатномасида лўнда қилиб яққол айтилганидек: «Бутун мамлакат, ҳар бир республика, ҳар бир совет оиласи Арманистоннинг бошига тушган мусибатни ўз мусибати деб билди». Совет кишиларининг фаол интернационализми кулфатга қарама-қарши туришнинг ҳал қилувчи омили бўлиб қолди.

М. С. Горбачевнинг офат рўй берган кунда арман халқига қилган мурожаати вужудга келган бениҳоя мураккаб вазиятда республикада ҳам, мамлакатда ҳам, бутун дунёда ҳам куч ва ресурсларни сафарбар этиш, маънавий муҳитни ва жамоатчилик фикрини шакллантириш учун жуда катта аҳамиятга эга бўлди. У чет эл сафарини тўхтатиб табиий офат районига келганлиги, аҳоли билан кўпдан-кўп учрашув ва суҳбатлари, шу жойнинг ўзида республикага зудлик билан ҳар томонлама ёрдам бериш юзасидан қабул этган салмоқли қарорлари ва амалий чоралари зўр сиёсий ва маънавий-психологик таъсир ўтказди, одамларда умид уйғотди, табиий офат оқибатлари тезроқ тугатилишига ишонч бахш этди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг фаолияти ғоят муҳим сафарбар этувчи омил бўлиб қолди. Комиссиянинг иши биз ҳаммамиз, республиканинг раҳбар кадрлари учун ибратли намунадир.

Комиссия кўрган чора-тадбирларнинг оперативлиги ва миқёси, самарали бошқарув механизми вужудга келтирилганлиги, мамлакат яхлит халқ хўжалик комплексининг барча зарур ресурслари ва кучлари аниқ мақсадни кўзлаб жамланганлиги, энг муҳими, бутун иш кенг ошкоралик вазиятида ўтказилганлиги катта миқёсдаги қутқарув ва қайта тиклаш ишларини авж олдириш, табиий офат зонасидаги аҳолининг ҳаёт фаолиятини йўлга қўйиш имконини берди.

Биз бевақт ҳаётдан кўз юмган кишилар учун умумхалқ қайғусига қўшилиб, уларнинг қариндошлари ва яқин кишиларига яна бир бор чуқур ҳамдардлик, таъзия изҳор этиш билан бирга даҳшатли офат оқибатларини бартараф этишга ўз ҳиссасини қўшган ва қўшаётган мамлакатимиздаги ҳамда чет эллардаги барча кишиларга астойдил миннатдорчилик сўзлари билан мурожаат этамиз, деб сўзини давом эттирди докладчи.

Арманистон коммунистлари дастлабки дақиқалардан бошлабоқ республика меҳнаткашларининг фожиали вазиятдан қутулиш соҳасидаги ишига бош бўлдилар, энг қийин, масъулиятли участкаларда фидокорона ҳаракат қилиш намунасини кўрсатдилар.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ишларнинг иккинчи босқичини жадал авж олдириш зарур, деб топди, бу босқичнинг бош мақсади яқин икки йил ичида бутун азият чеккан регионнинг социал-иқтисодий потенциалини қайта тиклашдан иборат. Шу муносабат билан КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети республикамиз тақдирига дахлдор бўлган бир қанча қарорлар қабул этдилар. Бу қарорларда зилзила оқибатларини тугатиш ишлари комплекс тарзда ва изчиллик билан белгилаб берилди.

Ҳозирги бениҳоя қийин кунларда бизга бебаҳо мадад бераётган КПСС Марказий Комитетининг, ҳукуматнинг, қардош иттифоқдош республикаларнинг, СССР министрликлари ва идораларининг, меҳнат коллективларининг катта ёрдами республика зиммасидаги масъулиятни камайтириш бир ёқда турсин, балки, аксинча, бизнинг зиммамизга янада зўр ғайрат билан ишлаш мажбуриятини юклайди. Табиий офат оқибатларини тугатишда қатнашаётган иттифоқдош республикалар, министрликлар ва идоралар, меҳнат коллективлари азият чеккан районларда нормал турмушни йўлга қўйишнинг аниқ-равшан программаларини ишлаб чиқишни ниҳоясига етказмоқдалар. Қардош иттифоқдош республикаларнинг, Москва ва Ленинград меҳнат коллективларининг кучи билан Ленинакан, Кировакан, Спитак, Степанаван, Алаверди, Артик, Дилижан шаҳарлари, Маралик посёлкаси, Амасия, Ахурян, Гукасян ва Гугарк районларининг марказлари қайтадан тикланади. Улар социал-маданий ва коммунал-маиший объектларнинг ҳаммаси билан комплекс тарзда умумий саҳни 4 миллион квадрат метр уй-жой қуриб берадилар.

Нотиқ шаҳарсозлик сиёсатини ўтказиш ҳақида гапирганида, бажарилажак ишларнинг катта ҳажмлари, куч ва воситаларнинг юксак даражада марказлаштирилиши бўлажак иморатларнинг зилзилабардошлиги ва хавфсизлигини таъминлай оладиган чуқур ўйланган системани вужудга келтиришни, жиддий инженерлик-тадқиқотчилик ишларини ва илмий ҳисоб-китобларни талаб қилаётганини таъкидлаб ўтди. Қурилиш шундай олиб борилиши зарурки, у энг замонавий талабларга мос келадиган бўлсин.

Келгусида Арманистон атом станцияси тўхтатиб қўйилиши муносабати билан ҳозир республика саноатига, бутун экономикасига катта тузатишлар киритилмоқда. Сейсмик жиҳатдан хатарли зонадаги атом электр станциясининг бундан буён ишлатилмаслиги масаласи ҳал қилинганлиги мамлакат раҳбариятининг юксак даражадаги инсонпарварлигидан ва халқимизнинг тақдири ҳақида астойдил ғамхўрлик қилаётганидан яққол далолат берувчи мисолдир, деди С. Г. Арутюнян. Аммо бу нарса бизнинг зиммамизга электр энергия ишлаб чиқариш ва истеъмол қилишнинг мувозанатлилигини таъминлаш соҳасида катта масъулият юклайди.

Сўнгра нотиқ агросаноат комплексидаги қайта тиклаш ишларининг миқёсларини гапириб берди. Яқинлашиб келаётган кўкламги дала кампаниясини муваффақиятли ўтказиш учун ғоят зўр куч-ғайрат сарфлаб ишлаш лозим бўлади.

Тоғли Қорабоғ муаммоси муносабати билан вужудга келган вазият кескинлашган бир пайтда республика бошига табиий офат тушди. Шу муаммо теварагидаги кўп ойлик танглик иккала республикани мушкул аҳволга солиб қўйди, деди Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари. Икки қўшни халқ ҳаддан ташқари хавфли аҳволга тушиб қолдилар. Қийин, бениҳоя қалтис вазиятни бартараф этиш иложини топиш осон эмас эди. Чунки, бунда, бир томондан, етилган социал муаммолар ҳал этилишини ҳақли равишда кутиб турган кенг халқ оммасининг кайфиятлари ва орзу-умидлари ва, иккинчи томондан, эҳтиросларни кучайтириш ва афкор оммани чалғитиш учун демократия механизмидан ва амалдаги қийинчиликлардан фойдаланиб қолган «Қорабоғ» комитети раҳбарларининг авантюрачилик фаолияти тўқнашди. Бу комитетнинг раҳбарлари Қорабоғ масаласини ҳал этиш талаблари ниқоби остида ҳокимият учун ошкора кураш бошладилар. Бунда улар одамларни тартибсизликлар чиқаришга гиж-гижлашдан, ёвуз ниятли миш-мишлар тарқатишдан, ҳокимият намояндаларига тазйиқ ўтказишдан, ультиматумлар қўйишдан қайтмадилар.

12 январь куни СССР Олий Совети Президиуми Тоғли Қорабоғда ва унинг теварагида вужудга келган вазият билан боғлиқ масалани муҳокама қилганини биласизлар. ССР Иттифоқи йўли билан чора-тадбирлар кўрилгач, миллатлараро муносабатларни нормаллаштириш учун, Тоғли Қорабоғ теварагидаги сиёсий ва мафкуравий муҳитни соғломлаштириш учун, иккала халқнинг анъанавий яхши қўшничилигини қайта тиклаш учун иккала республиканинг масъулияти янада кўпроқ ортади.

Мураккаб иш қилиниши керак. Биз сергак фикрловчи соғлом кучлар билан аҳолининг чалғитилган айрим қатламлари ўртасидаги қандайдир психологик тўсиқни бартараф этишга ҳозирча муваффақ бўлганимиз йўқ, зиёлиларимизнинг бир қисми ҳам мана шундай чалғитилгандан биз жуда афсусланамиз.

«Қорабоғ» комитетидаги сиёсий авантюрачиларнинг фаолияти фош этилиб, холисона баҳо берилганидан кейин, республика Компартияси Марказий Комитетига тушган кўпдан-кўп хат ва телеграммаларда бизнинг принципиал позициямиз қўллаб-қувватланмоқда. Айни вақтда ижодий ва илмий зиёлиларимизнинг бир қисми орасида одамларни ғайриқонуний ҳаракатлар қилишга ундаган, миллатлараро адоватни кучайтирган, республикани тартибсизлик ва бошбошдоқликка дучор этган сохта «раҳбарлар»ни оқлашга урунувчи кишилар ҳам бор. Республика Компартияси Марказий Комитетининг бу масалалардаги позицияси аниқ-равшан ва принципиалдир. Яқинда Марказий Комитет Бюроси республика партия, совет, хўжалик ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларида ишлаб турган ҳамда миллатлараро адоватни авж олдиришга йўл қўйиб берган, баъзи жойларда эса бунга кўмаклашган айрим раҳбарларнинг принципсизлигига қатъий баҳо берди.

Арманистондаги ғоявий-маънавий иқлимни соғломлаштириш йўлида кўрилаётган аниқ-равшан чора-тадбирлар, социал-иқтисодий

(Давоми иккинчи бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВ Г. КИССИНЖЕРНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

М. С. Горбачев 17 январь куни америкалик таниқли сиёсат арбоби, АҚШнинг собиқ давлат секретари Г. Киссинжерни қабул қилди.

Кенг доирадаги мавзулар юзасидан суҳбатлашиш давомида батафсил фикрлашиб олинди. Дунёдаги ҳозирги вазият масалалари, халқаро ва икки томонлама ишлардаги олға силжиш ва муаммолар, шунингдек Совет—Америка муносабатларини ривожлантириш юзасидан Г. Киссинжер АҚШ Президенти қилиб сайланган Ж. Буш номидан баён қилиб берган мулоҳазаларга тўхтаб ўтилди.

Учрашувда СССР Олий Совети Президиуми Раисининг маслаҳатчиси А. Ф. Добринин қатнашди.

(ТАСС).

КПСС Марказий Комитетида

«А. А. Жданов хотирасини абадийлаштириш билан боғлиқ ҳуқуқий актларни бекор қилиш тўғрисида»

Партия ва совет органларига, оммавий ахборот воситаларига А. А. Жданов хотирасини абадийлаштирувчи ҳуқуқий актларни бекор қилиш тўғрисида меҳнаткашлардан жуда кўп таклифлар тушмоқда. КПСС Марказий Комитети бу масалани муфассал ўрганиб чиқиб, тегишли қарор қабул қилди. А. А. Жданов 30-40-йилларда мутлақо айбсиз совет гражданларига нисбатан оммавий репрессияларнинг ташкилотчиларидан бири эканлиги аниқланди. У ўша даврда йўл қўйилган жиноий ҳаракатлар, социалистик қонунни бузиш учун жавобгардир.

Ана шулардан келиб чиқиб, КПСС Марказий Комитети қуйидаги таклифларни киритди:

СССР Олий Совети Президиумига — СССР Олий Совети Президиумининг Иркутск давлат университетига, инженерлик қўшинлари олий инженерлар билим юртига ва Полтава локомотив ремонт заводига А. А. Жданов номини бериш тўғрисидаги 1939 йил 19 февраль, 1939 йил 31 март ва 1949 йил 25 ноябрда чиқарган фармонларини бекор қилиш ҳақида;

СССР Министрлар Советига — ҳукуматнинг А. А. Жданов номини абадийлаштириш, жумладан, Мариуполь шаҳрига ва Ленинград давлат университетига А. А. Жданов номини бериш ҳақида 1948 йил 22 октябрда чиқарган 3956-сонли ва 1950 йил 18 июнда чиқарган 9424-сонли қарорларини бекор қилиш тўғрисида;

Иттифоқдош республикалар Олий Советларининг Президиумлари ва Министрлар Советлари ҳамда бошқа маҳаллий ҳокимият органларига — А. А. Жданов хотирасини абадийлаштириш, шаҳарларга, районларга, посёлкаларга, кўчаларга, корхоналарга, колхозларга, ҳарбий қисмларга, мактабларга, техникумларга, ҳунар-техника билим юртларига ҳамда республикалар, ўлкалар ва областлар территориясида жойлашган бошқа муассасалар ва ташкилотларга унинг номини бериш билан боғлиқ бўлган фармонлари ва қарорларини бекор қилиш ҳақида таклифлар киритди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиуми ўзининг 16 январда бўлган навбатдаги мажлисида республикани иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг бир қанча масалаларини муҳокама қилди.

Партия ва ҳукуматнинг Орол денгизи районидаги экология ва санитария вазиятини тубдан яхшилаш тўғрисидаги қарорларида назарда тутилган тадбирларнинг бажарилишини таъминлаш юзасидан Ўзбекистон ССР Госплани, Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети, бошқа министрликлар ва идораларнинг, Қорақалпоғистон АССР партия ва совет органларининг таклифлари муҳокама қилинди. Мажлисда Узпромстройбанк (Т. Азимов), Узжилсоцбанк (Т. А. Алматов) ва Узагропромбанк (Н. К. Каримов) раҳбарларининг 1989 йил капитал қурилиш планларини пул билан таъминлаш юзасидан республика айрим министрликлари ва идоралари, Иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналар, халқ депутатлари Советлари ижроия комитетларининг қониқарсиз ишлаётганликлари сабаблари ҳақидаги ахборотлари тингланди. Узпромстройбанк назорати остидаги ташкилотлар 10 январдаги маълумотга кўра, планларни давлат марказлашган капитал маблағлари билан таъминлашни атиги 46,7 процент, корхоналар фонди ҳисобига эса 82,3 процент расмийлаштирган. СССР Автомобиль саноати министрлиги, Темир йўллар министрлиги, Нефть химияси саноати министрлиги, Станоксозлик ва асбобсозлик саноати министрлиги корхоналари, шунингдек Ўзбекистон ССР Госстройининг «Узстройдревпром» территориал бирлашмаси ҳалигача пул билан таъминланмаяпти.

(Давоми тўртинчи бетда).

БИРЛАШГАН ЎЗАР

(Давоми. Боши биринчи бетда).

ва маънавий соҳа масалалари жуда тез ҳал этилаётганлиги, деди пировардида докладчи, республика коммунистлари, барча меҳнаткашлари ягона мақсад йўлида жипслашишларининг, зилзила оқибатларини тугатиш учун бутун кучни сафарбар этишларининг ишончли гаровидир.

Сўнгра мунозаралар бошланди.

Қутқариш ва тиклаш ишларининг биринчи босқичи тугалланди, — деди Ленинакан шаҳар партия комитетининг биринчи секретари **М. Л. Мкртчян.** Партия ташкилоти вазиятни назорат қилиб туришга, саросималикка йўл қўймасликка эришди. Нотиқ биринчи галдаги вазифалар ҳақида гапирганида, шаҳарнинг иқтисодий потенциалини қайта тиклашга алоҳида эътибор берди, чунки бу иш катта сиёсий, маънавий ва психологик аҳамиятга эга эди. Бироқ, шаҳарнинг бош плани йўқлиги ва қурилиш учун ажратилган майдонларнинг зилзилабардошлиги узил-кесил аниқлаб берилмаганлиги оқибатида саноат қурилиши ва сақланиб қолган корхоналарни қайта тиклаш муаммоси ҳозирча ҳал бўлмай турибди. Авария ҳолатига келиб қолган уй-жой ва жамоат биноларини қайта тиклаш, мустаҳкамлаш ҳам муҳим масаладир. Ҳозир бу соҳада иш бошланди. Нотиқнинг фикрича, бу борада аввало мактаблар қурилиши биринчи ўринда туриши керак.

Зилзиладан зарар кўрган қишлоқ районларининг социал ва ишлаб чиқариш потенциалини тиклаш учун Арманистонга мамлакатимизнинг турли жойларидан юздан кўпроқ қурилиш отряди етиб келди, деб таъкидлади республика давлат агросаноат комитетининг раиси **В. М. Мовсисян.** Мана шундай сахий ёрдамсиз қишлоқ хўжалигига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаб бўлмас эди. Чорвачиликда айниқса мураккаб вазият вужудга келган. Республикада истеъмол қилинадиган гўштнинг учдан бир қисмидан кўпроғи ва сут маҳсулотларининг ярмиси давлат ресурсларидан олинадиган бир шароитда чорва туёғи жуда камайиб кетди. Тармоқни қайта тиклаш учун белгиланган тадбирларда республикага 22 минг бош зотдор чорва мол келтириш, фермаларни техника жиҳатдан янгилаш, ижара пудратини кенг жорий этиш белгиланган.

Қайта тиклаш ишларининг муваффақияти бошланғич партия ташкилотларининг жонажон шаҳарни тиклаш ишида ҳар бир коммунистнинг масъулиятини оширишга қай даражада муваффақ бўлишига кўп жиҳатдан боғлиқдир, деди Кировакан шаҳар партия комитетининг биринчи секретари **Н. А. Григорян.** Шу мақсадда ёрдамга келган қурилиш ташкилотларининг коммунистларини бошланғич партия ташкилотларига бириктириб қўйиш, улар билан чамбарчас алоқа боғлаш белгиланмоқда. Бу эса партиявий ишнинг янги усулларини юзага келтириши табиий. Дастлабки қадамлар қўйилди. Шаҳар партия комитети бюросининг қарорига биноан шаҳардаги «Кайц» («Учқун») газетасига рус тилида илова нашр этилмоқда. Редакциянинг планларида қардошлигимизнинг жозибадор намуналарини тарғиб қилиш, ёрдамга келган руслар, украинлар, белорусларнинг, барча халқлар намояндаларининг меҳнатини ҳикоя қилиш мўлжалланган.

Зилзила зонасида Арманистоннинг барча қурувчилари катта ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишларини амалга оширишлари лозим, деди республика Госстройининг раиси **В. Б. Арцруни.** 50 тадан кўпроқ саноат корхонаси қайта тикланиши зарур. Бу йил зилзила зонасидаги шаҳарлар, район марказлари, қишлоқларнинг ҳамма бош планлари узил-кесил ишлаб чиқилади. Умуман беш миллион квадрат метрга яқин уй-жой қуриш керак, бутун мамлакатнинг ёрдамисиз республиканинг ўз кучлари билан бу программани бажариб бўлмайди. Зилзила содир бўлганидан кейин учинчи куни давлат идоралараро шаҳарсозлик комиссияси ишлай бошлади, у офат зонасидаги ҳамма аҳоли пунктларини текшириб чиқишга киришди, уларнинг бош планларига, инженерлик иншоотлари системаларига, янги қурилиш районларини батафсил планлаштириш ва қуриш лойиҳаларига тузатишлар киритишга, сейсмик микрорайонлаштириш карталарини тузишга киришди. Бу тадқиқотларда Иттифоқдаги 30 тадан кўпроқ лойиҳа ташкилоти қатнашди.

Биз ҳамма ишни қайтадан бошлашимизга тўғри келяпти, деди ўз нутқида Спитак район партия комитетининг биринчи секретари **Н. Г. Мурадян,** — меҳнат коллективларини, партия, касаба союз, комсомол ташкилотларини тузяпмиз. Ҳозир ҳатто кичкина ғалаба ҳам бизни қувонтирмоқда. Кўпчилик коллективлар ишга киришди. Қишлоқларда маҳаллий аҳоли орасидан қурилиш отрядлари тузилмоқда. Аммо республиканинг кўпгина министрликлари ва идоралари ҳозирнинг ўзидаёқ районнинг бундан буёнги тақдири ҳақида ўйлашлари зарур. Ҳозир эса ҳатто қурилиш ташкилотлари учун, базалар ва ёрдамчи идоралар учун ер участкалари ажратиш каби кечиктириб бўлмайдиган масалаларнинг ҳал этилиши ҳам кечириб бўлмайдиган тарзда чўзиб юборилмоқда. Биронта аҳоли пунктидаги лойиҳа-қидирув ишлари тугаллангани йўқ.

Нотиқ КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси билан мамлакат ҳукумати регионни қайта тиклаш йўлида кўраётган оператив чора-тадбирлар учун уларга миннатдорчилик билдирди. Тоғли Қорабоғ автоном областини бошқариш тўғрисидаги масалаларнинг ҳал этилиши, Арманистон атом электр станциясининг иши тўхтатиб қўйилиши республикадаги маънавий-аҳлоқий вазиятни яхшилашга кўмаклашади, деди у.

СССР Енгил саноат министри **В. Г. Клюев**нинг таъкидлашича, вайрон бўлган корхоналар ўрнига янгиларини қуриш, уларни энг замонавий машина-ускуналар билан таъминлаш — қайта тиклаш ишларининг ғоят муҳим босқичидир. Тармоқнинг иқтисодий потенциалини тўла-тўкис тиклабгина қолмай, айни вақтда ундан ўзиб кетиш ҳам керак. Корхоналарни лойиҳалаш, қайта тиклаш ва янгисини қуриш пайтида кам қаватли модул ечимларини, енгил металл конструкцияларни кенг қўлланиш мўлжалланмоқда. Белгиланган режаларнинг муваффақиятли бажарилиши иш жойларини қайта тиклаш, одамларни жойлаштириш, уй-жой-маиший шароитларни вужудга келтириш соҳасидаги ишлар нақадар аниқ ва тез авж олдириб юборилишига кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади. Чунки ҳозир офат зонасида шу тармоқнинг 15,5 минг ходими қолган, уларни ишга жойлаштириш зарур.

Арманистон ССР Савдо министри **Р. А. Сухудян** азият чеккан районлар ҳаётини таъминлашнинг энг ўткир муаммоларидан бирини оператив ҳал этишда — аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашда СССР ҳукумати, Иттифоқ Савдо министрлиги берган ёрдамни чинакам бебаҳо ёрдам, деб атади. Бу эса Ленинаканда 12 миллион сўмликдан кўпроқ озиқ-овқат маҳсулотлари ва иссиқ овқатни бепул тақсимлаб беришни ўз вақтида уюштириш имконини берди.

Савдо ходимларининг диққат-эътибори, деди министр, аҳолини ва қурувчиларни зарур озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда саноат товарлари билан узлуксиз таъминлашга қаратилган. Янги универмаглар, бир қанча йирик ихтисослаштирилган саноат моллари магазинлари, кенг тармоқли хилма-хил умумий овқатланиш корхоналарини барпо этиш кўзда тутилган.

Арманистон Компартияси Гукасян район комитетининг биринчи секретари **А. Д. Гомцян** республиканинг қишлоқ аҳолисига ёрдам уюштириш ҳақида гапирди. Авж олиб кетган ишда қишлоқларни қайта тиклашга биринчи даражали аҳамият бериш керак, акс ҳолда қишлоқ аҳолисининг шаҳарларга кетиб қолиши хавфли миқёс касб этиши мумкин.

Аммо Арманистон ССР Министрлар Совети, Госплани, Давлат агросаноат комитети, бир қанча бошқа министрликлари ва идоралари бу муаммога масъулият билан ёндашаётганлиги ҳозирча сезилмаяпти. Масалан, республика Халқ таълими министрлиги танлаб олган иш услубини ҳозирги вазиятда мақбул деб бўладими, ахир? Мана шу бутун вақт ичида бу министрликнинг вакилларидан бирон киши районга қадам қўйгани йўқ. Украина ССР Агростройининг ёрдамга келган вакиллари ишга бошқача ёндашмоқдалар. Улар жойнинг ўзида реал вазият билан ва вайронагарчиликларнинг миқёслари билан танишгач, ўз планларини икки ҳисса оширишдан ташқари, ўзлари белгилаган уй-жой программасини амалга оширишни жадаллаштиришга ҳам рози бўлдилар.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси **Н. И. Рижков**га сўз берилади.

Салкам бир ярим ойдан буён совет кишиларининг фикри-зикри Арманистонга қаратилган, бу ерга тобора кўп ёрдам юборилмоқда ва раҳм-шафқат кўрсатилмоқда, деди у. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг махсус тузилган комиссияси ҳам шу вақт мобайнида доимо ишлаб турганлиги ўзларингизга маълум. Кеча биз, уч ҳафтадан кейин, яна Ленинакан, Спитак, Кироваканга бордик. 8 декабрнинг даҳшатли тонгида бу жойларга борганлигимизни эсладик, зилзиладан азият чеккан шаҳар ва қишлоқларга қилган сафарларимиз ёдга келди, шунда биз кеча кўрганларимизни ўша пайтдаги манзара билан беихтиёр таққосладик. Олға томон жуда катта қадам қўйилганлиги яққол кўриниб турибди, албатта. Вайроналарнинг сўнгги уюмлари суриб ташланмоқда, янги қурилиш учун жой тозаланмоқда, одамларнинг турмуши йўлга қўйилмоқда, ишлаб чиқариш фаолияти аста-секин изга тушмоқда. Офат зонасидаги кайфият яхшиланмоқда. Одамларнинг руҳи кўтарилиб, ўзларига келмоқдалар.

Кеча биз қардош республикаларнинг, министрликлар ва идораларнинг ҳозир бу жойларда меҳнат қилаётган вакилларига, жангчиларга кўпгина самимий миннатдорчилик сўзларини эшитдик. Дастлабки кунларда бундай ёрдамнинг аҳамияти жуда катта бўлди. Бу ёрдам том маънода одамларнинг жонларини сақлаб қолди. Аммо, ҳозир ҳам ёрдамнинг аҳамияти оз эмас. Қардошлик ёрдами билан бирга бу ерга минглаб тонна юклар, қудратли техника, пуллар ва материаллargина келаётгани йўқ. Кўнгиллилар бу ерга ҳаёт нафасини, коллективизм руҳини, меҳнат кайфиятини келтирмоқдалар. Улар жабрдийдаларга ҳам жисмоний, ҳам маънавий мадад ва далда бермоқдалар. Кўпмиллатли мамлакат ҳамма жойда ҳам, очиғини айтганда унчалик мўл-кўл бўлмаган моддий ресурслар, бойликларнинг Арманистон билан баҳам кўриб қолмай, қалб ҳарорати, сабр-бардошини ҳам у билан баҳам кўрмоқда.

Биз аҳил бўлганимиздагина кучли эканимизни, ҳамма муаммоларни, шу жумладан эски муаммоларни ҳал этишга, ҳар қандай офатлар ва қийинчиликларни бартараф қилишга интернационализм ва қайта қуриш йўли билангина эришишимиз мумкинлигини мана шу мусибат яна бир бор кўрсатиб берди. КПСС Марказий Комитетининг январь Пленумида қабул этилган ва яқинда матбуотда эълон қилинган КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатномасида ҳам шу фикр таъкидланган.

Марказий Комитет билан ҳукумат зилзила оқибатларини тугатиш юзасидан нақадар катта вазифаларни ўртага қўйганини, бу масалаларга Михаил Сергеевич Горбачев нақадар доимий эътибор бераётганини ўзларингиз биласизлар, деди сўзини давом эттириб Н. И. Рижков.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг шу масалага оид докладини 28 декабрь куни кўриб чиқиш пайтида Марказий Комитетнинг Сиёсий бюроси зарар кўрган районларнинг социал-иқтисодий потенциалини қайта тиклаш ишларини жадал авж олдириш зарурлигини таъкидлади. Бу ишда партия Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг тегишли қарорларини амалга ошириш жуда муҳим роль ўйнайди.

Н. И. Рижков тиклаш ва қурилиш ишларининг кенг миқёсли комплекс программасини таърифлаб берди. Бу программани икки йил мобайнида амалга ошириш учун камида 140 минг қурувчи керак бўлади. Партия билан ҳукумат қабул этган қарорлар жуда катта социал ва халқ хўжалик аҳамиятигагина эга бўлиб қолмай, шу билан бирга сиёсий аҳамиятга ҳам эгадир, чунки республика аҳолисининг тўртдан бир қисмидан кўпроғи яшайдиган йирик регионни қайта тиклаш масаласи ҳал этилмоқда. Бу — бутун Арманистон учун ҳаётий муҳим масаладир. Шу боисдан ҳам бутун Иттифоқ шу ҳақда ғамхўрлик қилмоқда. Ҳар бир иттифоқдош республика, марказий министрлик ва идоралар олдига аниқ-равшан вазифалар қўйилган.

Бироқ ёрдам нақадар катта бўлмасин, ундан самарали ва ўз вақтида фойдаланиш Арманистоннинг ўзи сарфлайдиган куч-ғайратларга, унинг зилзила оқибатларини тугатиш ишига қўшадиган амалий ҳиссасига боғлиқ бўлади. Республика коммунистлари, бутун партия-хўжалик активлари, барча меҳнаткашлар буни аниқ англаб олишлари керак.

Нотиқ ишларнинг бутун комплексида биринчи ўринда турган социал соҳани қайта тиклаш муаммоларига тўхталди. Жабрдийдаларга ва уларга ёрдам бериш учун келган барча кишиларга дуруст турмуш шароитларини имкони борича тезроқ яратиб бериш керак. СССР Госснаби республикага 5 мингта вагон-уйча, мингтага яқин ёғоч уй ажратди. Ҳозир қўшимча имкониятларни ишга солиш чоралари кўрилмоқда.

Зарарланган районлар гўшт, колбаса, сут маҳсулотлари билан таъминланган. Аммо ҳамма ҳам ўзига овқат пиширив олиш имкониятига эга эмас. Кўпроқ ошхоналар очиш, катта чодирларни ошхона учун мослаштириш лозим. Айрим жойларда шундай қилинмоқда, аммо ҳамма жойда эмас. Энг ачинарлиси шуки, моддий шароитлар яратилган бўлишига, маҳсулотлар, чодирлар, иссиқ кийим-кечак омборларда бўлишига қарамай, маҳаллий ҳокимиятнинг ишни уюштира олмаганлиги, тадбирсизлиги оқибатида одамлар қийин аҳволга тушиб қолганлар.

Биз болаларга диққат-эътиборни бир дақиқа ҳам бўшаштирмаслигимиз керак. Даҳшатли кулфатга дучор бўлган болаларни ҳаммамиз бағримизга олишимиз лозим. Болалар кийим-кечак, пойабзал билан таъминланиши, қорни тўқ бўлиши билангина иш битмайди, шундай қилиниши лозимлиги ўз-ўзидан равшан. Болалар ўқиши керак. Ленинакан яхши намуна кўрсатмоқда. Иситилган палаткаларда машғулотлар қандай бошланганини кеча ўз кўзимиз билан кўрдик. Шу туфайли, ўғил-қизлар ўқув йилидан маҳрум бўлмасликлари учун имконият яратилади. Уй-жой қурилишидан кўра ҳам, мактаблар қурилиши илдамроқ олиб борилиши керак. Мактабнинг ишга туширилиши жуда муҳим психологик омил, нормал турмушнинг белгиси ҳамдир. Мана шуни эсдан чиқармайлик.

Зилзиладан вайрон бўлган шаҳар ва қишлоқларни тиклаш билангина чекланиб қолинмайди. Аслида неча-неча минглаб одамларнинг тақдирини тиклаш лозим бўлади. Одамни иситиш унинг қалбини иситишдан кўра осонроқ. Одамларнинг ўз ғамига ботиб қолишига, руҳсизлик кайфиятига тушиб қолишига йўл қўймаслик — ҳозирги вақтда бутун арман халқи олдида турган энг инсонпарвар вазифалардан биридир. Фақат меҳнат — коллектив меҳнатигина одамларга кулфатни унутишга, ўзига ва келажакка ишонч ҳосил қилишга ёрдам беради. Коллективлар ҳалок бўлган ўз ўртоқлари оилаларини ҳеч қачон эътиборсиз қолдирмасликлари керак. Биз буни унутишга ҳатто ҳаққимиз йўқ.

Енгил саноатда 23 корхона коллективи ишлай бошлади. Агросаноатнинг қайта ишловчи саноатининг шикастланган 32 та корхонасидан 26 таси қайта тикланди. Маиший хизмат кўрсатиш, савдо ва бошқа тармоқларининг кўпгина корхоналари коллективлари ҳам ишга тушди. Раҳбар коллективнинг қарор топишида марказий фигурадир. У шахсан намуна кўрсатиб одамларнинг иродасини мустаҳкамлашга, уларни жипслаштиришга қодирдир. Раҳбарлар шу кунларда амалий жиҳатдан ва касб жиҳатдангина эмас, шу билан бирга инсонийлик, чинакам партиявийлик фазилатлари жиҳатидан ҳам синовдан ўтмоқдалар.

Ленинаканда, Кироваканда ва 18 та район марказида касалхоналар, мослаштирилган биноларда — поликлиникалар, медицина пунктлари, амбулаториялар ишлаб турибди. Лекин булар вақтинчалик чоралардир. 1989 — 1990 йиллар иш программасида 3,4 минг ўринли касалхоналарни ва сменада 4,5 минг кишини қабул қиладиган поликлиникаларни тиклаш кўзда тутилган. Иттифоқ ва республика органлари соғлиқни сақлашни ривожлантиришга доимий ва изчил эътибор беришлари лозим.

Н. И. Рижков қурилиш программаси тўғрисида гапириб, қурилиш сифатини алоҳида таъкидлади. Биз Арманистонни қурилишда яхши анъаналарга эга бўлган республика сифатида биламиз, деди у. Арманларни эса моҳир қурувчи-бунёдкорлар деб биламиз. Ереваннинг марказий кўчаларидаги иморатларнинг ажойиблигига бир қаранг. Зилзила юз берган районлардаги жуда кўп уй-жойлар ва бошқа иморатларни кўздан кечириш чоғида яққол намоён бўлаётган ўтакетган масъулиятсизлик ва пала-партишликни қандай изоҳлаш мумкин? Агар ҳамма иш виждонан бажарилганда, зилзила оқибатлари ҳам бошқача бўларди. Ҳолбуки, давлат қурилиш инспекцияси органлари арман қурувчиларига бу камчиликларни бир неча бор кўрсатиб ўтган эдилар.

Маълумки, ҳукумат комиссия тузган, бу комиссия кулфат юз берган районларда оммавий сериядаги уй-жойларни лойиҳалаш ва қуриш сифатига баҳо бериши лозим. Комиссия СССР Министрлар Советига ўз хулосаларини тақдим этади. Ана шу хулосалар негизида кучли зилзила бўладиган районларда лойиҳалаш ва қурилиш практикасини такомиллаштириш ҳамда қурилиш қоидалари ва нормаларига қаттиқроқ риоя қилиш юзасидан таклифлар тайёрланади. Йўл қўйган хатолари учун қурилишда қатнашганларнинг жавобгарлиги даражаси ҳам аниқланади. Уй-жойми, жамоат биносими ёки саноат қурилишими — қурилиш тўғрисида қарор қилинар экан, энг аввало унинг пухталигига, одамлар хавфсизлигини гарантиялашга эътибор бериш керак. Бу — асосий мезондир.

СССР Электротехника саноати министрлигининг тикланган олти корхонаси ва СССР Электрон саноати министрлигининг 10 та корхонаси маҳсулот ишлаб чиқаришга киришди. СССР Қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлиги министрлиги ўз корхоналарини тиклаш масалаларига пухта ёндашмоқда. Шу билан бирга кўпгина министрликлар ҳақли равишда участкалар ажратиб бериш тўғрисидаги қарорларнинг йўқлиги тиклаш ва янги қурилиш ишларига тўсқинлик қилаётганлигини айтмоқдалар. Арманистон ССР Министрлар Совети билан СССР Госстройи буни ҳисобга олиши лозим.

Нотиқ республика транспорт комплексини тубдан қайта қуриш вазифасини қўйди, транспорт иши қурилиш ва социал-маиший таъминот суръатларидан ўзиб кетиши лозим, юкларни ортиш ва туширишда ҳам тартиб ўрнатиш керак.

Чорва қишловини ўтказишда, баҳорги дала ишларига тайёргарлик кўришда қишлоққа ёрдам бериш учун зарар кўрган барча колхоз ва совхозларга мамлакатнинг кўпгина областларидан мутахассислар юборилган. Уруғлик, техника билан мадад берилган. Аммо қишлоққа фақат табиий офат кулфат келтиргани йўқ. Озарбайжонлар яшайдиган 105 та қишлоқда фақат жамоат секторининг ўзида 72 минг бош қорамол ва 218 минг бош қўй бор эди. Ҳозир озарбайжонликлар асосан кетиб қолишди. Чорвачиликда кадрлар етишмаслиги сабабли мураккаб аҳвол юз бермоқда. Партия, совет органлари эринмай тушунтириш ишларини олиб боришлари, одамларнинг қишлоқда қолишларига ва кетиб қолганлар эса қайтиб келишларига эришишлари, одамларнинг хавфсизлигини гарантиялашлари керак.

Аҳолининг Арманистондан Озарбайжонга ва Озарбайжондан Арманистонга сунъий равишда авж олдирилган кўчиши каби жамиятимизда йўл қўйиб бўлмайдиган ҳодиса оддий ҳақиқатни ишонарли тарзда тасдиқлаб турибди: миллатлараро кескинликни меҳнаткаш халқ келтириб чиқармайди ва у авж олдирмайди, аммо одатда бундай кескинликдан айни оддий кишилар, оддий меҳнаткашлар жабр кўрадилар — ҳузур-ҳаловатларидан, ўзлари туғилиб ўсган жойдан, сиҳат-саломатлигидан, ҳатто ҳаётидан маҳрум бўладилар.

Ҳозирги вақтда партия комитетларининг, барча коммунистларнинг куч-ғайратини меҳнаткашларни интернационализм позицияларида жипслаштиришга қаратиш, КПСС Марказий Комитети, Совет ҳукумати, шунингдек Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг республикада аҳволни барқарор қилишга ва миллатлараро муносабатларни соғломлаштиришга қаратилган қарорларининг бажарилишига эришиш керак.

Бунда ўз халқининг маънавий мураббийси бўлмиш зиёлиларнинг роли каттадир. Асрлар давомида чинакам зиёли, жумладан Арманистонда ҳам, ўзининг бутун ватани кулфатига, инсон бошига тушган рутубатларга шерик бўлган, тафаккурининг кенглиги ва теранлиги билан ажралиб турган ҳақиқий граждан бўлган. Шу жиҳатдан қараганда арман ва озарбайжон халқлари тушиб қолган ғоят мураккаб шароит бу халқларнинг зиёлиларига ҳам қатъий талаб қўйди. Афсуски, баъзи одамларда, ҳатто касби ижодий меҳнатдан иборат бўлган кишиларда ҳам оғир синовлар кунида тафаккурнинг кенглиги ҳам, ўз халқига ҳамдардлик ҳам етишмади, қўшни халққа ҳамдардлик етишмаганлиги ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Ҳозир кўзга ташланаётган миллий ўзликни англаш авж олишида нима ҳақиқату, нима сохталигини қандай фарқ қилиш мумкин? Қаерда хатти-ҳаракатлар жамият, социализм, қайта қуриш тақдири учун самимий жон куйдириш билан боғлиқ, қаерда эса бошқа кишиларга рутубат етказувчи ўзининг шахсий нафсониятидан келиб чиқилган? Мана шу бирдан-бир мезонга амал қилинса, фарқ қилиш осон деб ўйлайман. Биз қайта қуришнинг иш бошилари, унинг фидойилари ҳақида кўп гапирамиз — бундай фидойилар Арманистонда ҳам бор. Бироқ қайта қуришдаги браконьерлар тўғрисида, революцион сиёсий даврдан ўз нафсонияти манфаатлари йўлида фойдаланаётганлар ҳақида очиқ гапириш ҳам жуда муҳимдир.

Очиқ тан олишимиз керак: Арманистон ва Озарбайжонда юз берган воқеалар миллионлаб кишилар кўз ўнгида ана шу халқларнинг асрлар давомида таркиб топган образини, уларнинг нуфузини ўзгартириб юборди. Қалб саховати ва кўнгил очиқлиги билан машҳур бўлган шу заминда қандай қилиб «бошқаларнинг кулфати эвазига бахтли ҳаёт қуриб бўлади» деган азалий доно гапларни ўзаро дилсиёҳликка берилиб унутиб юборишди, деган саволни кўп одамлар ўзларига бермоқдалар.

Бу савол биринчи навбатда зиёлиларга қаратилган деб ўйлайман.

Ҳозир зиёлиларнинг кайфиятида ижобий ўзгаришлар сезилмоқда. Эҳтимол энг даҳшатли кулфат маънавий қадриятларни ва устунликларни ўз жойига қўйгандир. Эҳтимол одамлар бошига тушган кулфат ҳамда мамлакатнинг ҳар томонидан республикага билдирилган ҳамдардлик ва кўрсатилаётган ёрдам, қайта қуриш боришининг ўзи одамлар кўзининг қийинчилик билан очилишига ёрдам бераётгандир. Энг муҳими шуки — соғломлаштириш жараёнлари секинлашмасин, тўхтаб қолмасин. Арманистон зиёлилари ҳозир ўз халқининг осойишталиги ва маънавий саломатлиги учун, инсоний муносабатларнинг маданияти ва инсонпарварлиги учун (бундай муносабатларни тарбиялашда зиёлилар катта роль ўйнайдилар) ўзининг масъулияти нақадар чуқурлигини тушуниб етишга қодирдир.

Ҳозирги вақтда Тоғли Қорабоғ юзасидан катта қарорлар қабул қилинганлиги муносабати билан ҳам масъулият ва вазминлик зарур. Тоғли Қорабоғ автоном областини махсус бошқариш комитети тузилди, у бевосита ССР Иттифоқи давлат ҳокимияти ва бошқарувининг олий органларига бўйсунади. Бу комитетнинг вазифаси автоном областда вазиятни нормаллаштириб тартибни ва гражданлар хавфсизлигини, барча корхоналар ва ташкилотларнинг узлуксиз ишлашини таъминлашдан, савдо, коммунал-маиший ва медицина хизматини йўлга қўйишдан иборат. Унинг асосий мақсади ижтимоий кучларни интернационализм негизида бирлаштиришга эришишдан иборат.

Қабул қилинган қарор марказнинг иккала иттифоқдош республикага катта ёрдамидир. Тоғли Қорабоғ автоном областида вазиятни нормаллаштириш, областни социал-иқтисодий ривожлантиришнинг кўпгина ташвишларини иттифоқ органлари ўз зиммаларига олмоқда. Бу келишув йўлидир, унда икки иттифоқдош республика манфаатларининг бир-бирига мақбул бўлган мувозанатига риоя этилади. Партиянинг миллий сиёсат соҳасидаги пухта ўйланган, принципиал йўли ана шунда намоён бўлди.

Лекин марказий органлар йўли билан қабул қилинган тадбирлар Арманистон ва Озарбайжон Компартиялари Марказий Комитетларидан бутун масъулиятни соқит қилмайди. Улар партия ташкилотларининг, барча коммунистларнинг куч-ғайратларини вазиятни тубдан ўзгартиришга, республикалардаги ижтимоий турмушни нормаллаштиришга, қайта қуришни изчиллик билан ўтказишга сафарбар этиб, вужудга келган масалаларни ҳал қилишда баҳамжиҳат ҳаракатларни таъминлашлари ҳамда қайта қуришга қаршилик кўрсатаётган кучларга қарши, миллатлараро нифоқни келтириб чиқарадиган ҳар қандай ҳаракатларга қарши ягона жабҳа бўлиб курашишлари лозим.

Одамларнинг турғунлик даврида кучайган социал қониқмаслигини, социал адолат принциплари бузилганлигидан норозилигини пеш қилиб, кадрлар сиёсатидаги жиддий бузилишлардан фойдаланиб қолган кишилар миллатлараро муносабатлар ишига катта зарар етказдилар. Сиёсий найрангбозлар одамларнинг миллий туйғуларидан, ижодкор зиёлилар баъзи вакилларининг обрўси ва ҳатто истеъдодидан, ҳокимият органларининг йўл қўйиб беришидан, ҳатто очиқдан-очиқ ҳомийлик қилишидан ўз мақсадлари йўлида фойдаланиб, ўзларини умумий демократия жараёнларига, республикадаги соғлом ижтимоий кучларга қарама-қарши қўйдилар ҳамда тор миллатчилик, қайта қуришга қарши позицияларга оғиб кетдилар.

«Қорабоғ» комитетининг активлари миллатлараро эҳтиросларни авж олдиришда, тартибсизликларни ташкил этишда, минглаб бегуноҳ гражданларни ўз жойларидан қувлаб чиқаришда, республикада социал-сиёсий кескинликни авж олдиришда машъум роль ўйнадилар. Комитетнинг ғаразли моҳияти умумхалқ бошига кулфат тушган кунларда яққол намоён бўлди. Миллий манфаатларнинг ана шу ғаразли ҳимоячилари умумхалқ бошига тушган кулфат ва интернационализм тўлқини ўзларини четга чиқариб ташлашидан қўрқиб дўқ-пўписа билан талабномалар юбора бошладилар, қурол ишлатиш билан чўчитиб халқ ярасига туз сепа бошладилар, сохта миш-мишлар тарқатдилар, хуллас ўзларини эслатиб туриш ва эътибордан четда қолмаслик учун ҳамма ишни қилдилар.

Тоғли Қорабоғ хусусида қабул қилинган қарор амалда миллатлараро нифоқ учун базани бартараф этади, лекин нормаллаштириш ўз-ўзидан, фақат юқоридан юз беради, деб умид қилиш нотўғридир. Бу соҳада ҳар икки томондан ва барча даражаларда пухта ўйлаб, изчиллик билан иш олиб бориш керак. Партия комитетлари ҳам, комсомол ҳам, касаба союзлари ҳам пассивлик билан муроса қилмасликлари керак, бир четда кутиб ўтирмаслик лозим, одамлар ҳузурига бориш, уларни энг муҳим муаммоларни ҳал қилишга, даҳшатли зилзила оқибатларини бутун мамлакат ёрдамида бартараф этишга бошлаш керак.

Тоғли Қорабоғ хусусида қабул қилинган қарор кимларнингдир ғалабаси ва кимларнингдир мағлубияти эмас. У регионданги кескинликни юмшатиш, тартибни тиклаш, одамларга нормал яшаш, меҳнат қилиш, болаларни тарбиялаш имконини беришдан иборат бирдан-бир мақсадда қабул қилинган. Сиёсий ишда ҳам унга ана шундай мезон билан ёндашмоқ керак.

1988 йилда, деди сўнгра Н. И. Рижков, Арманистон экономикаси бошқа кўпчилик иттифоқдош республикаларга ва мамлакатдаги ўртача даражага нисбатан секинроқ ривожланди. Бунинг сабаблари яхши маълум. Бу аввало — забастовкалардир. Одамларнинг оммавий равишда ишга чиқмаслиги социал муаммоларни ҳал қилишда оғир из қолдирди. 1988 йилнинг 11 ойи давомида (зилзилага қадар бўлган даврда) уй-жойларни фойдаланишга топшириш йиллик программаси бор-йўғи 58 процент бажарилди. Клублар, маданият уйлари, поликлиникаларни ишга тушириш йиллик топшириғининг тўртдан бир қисмигина бажарилди. Энди бундай яшаб бўлмайди. Ана шундай аҳволда халқнинг турмуш даражасини ошириш тўғрисида гапириш мумкинми, ахир? Ҳолбуки, Арманистоннинг интеллектуал, меҳнат ва ишлаб чиқариш потенциали республикада қолоқликни бартараф этишга тўла имкон беради. Бу қолоқлик бартараф этилса, уни бутун мамлакат тушуниб ва ҳурмат билан кутиб олган бўлур эди, қардош халқлар оиласида партия ташкилотининг, бутун Арманистоннинг обрўсини кўтарган бўлур эди.

Кези келгандан фойдаланиб, деди Н. И. Рижков, республикаларга, марказий министрликлар ва идораларга, совет армияси жангчиларига, ҳозир қардош Арманистонга ёрдам бераётган барча ўртоқларга КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси ва ҳукумат номидан сидқидилдан раҳмат айтаман. Миннатдорчилик билдириш билан бирга меҳнаткашларга, меҳнат коллективларига мурожаат қиламан: икки йил ичида вайроналарни тиклаш, ҳаётни йўлга қўйиш учун қардош Арманистонга ёрдамни бундан буён ҳам бўшаштирмаслик керак.

Арманистон яраларига малҳам қўйиш юзасидан аҳиллик билан интенсив иш олиб бориш, юз берган воқеадан сезгирлик билан, зарур бўлса қаттиқ сабоқ чиқариб олиш — катта регионданги халқ оммасининг турмуши ва меҳнатини муқаррар қилиш, экономика, маънавий-ижтимоий, сиёсий соҳадаги жиддий ўпирилишларни бартараф этиш — булар ҳозир ҳар бир кишининг қайта қуришдаги асосий ишидир. Бутун мамлакатда яхшиланиш сари ўзгариш қилиш, тўғридан-тўғри бўлмаса ҳам, Арманистондан қанчалик узоқда яшасалар ҳам зилзила оқибатларини бошидан кечираётган барча халқларимизнинг фаровонлигини ошириш йўлида меҳнат қилиш керак. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси, ҳукумат, деди пировардида Н. И. Рижков, Арманистон коммунистлари, Арманистоннинг меҳнатсевар халқи мана шу умумий синов ва масъулият даврида ўз вазифаларига юксак даражада муносиб бўладилар, деб умид қиладилар.

* * *

Шу куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг навбатдаги амалий мажлиси бўлди. Кечқурун Арманистон Компартияси Марказий Комитетида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг аъзолари республика раҳбарлари билан суҳбатлашдилар.

(ТАСС).

ПЛЕНУМ БЎЛДИ

ЕРЕВАН, 17 январь. (ТАСС). Бугун республика пойтахтида Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми бўлди.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Н. Н. Слюньков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Мудофаа министри Д. Т. Язов қатнашдилар.

Республика партия комитетлари аппарати структурасини қайта ташкил этиш ҳақидаги масала ва ундан келиб чиқадиган партия раҳбарлигини такомиллаштириш вазифалари муҳокама қилинди. Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюняннинг нутқида республика партия комитетлари аппаратининг янги структураси жойлардан тушган амалий таклифларни ҳисобга олиб ишлаб чиқилганлиги таъкидланди. Марказий Комитет масъул ходимларининг сони 30 процент қисқаради, 17 та бўлим ўрнига 8 та бўлим — Ташкилий-партиявий иш ва кадрлар билан ишлаш, Идеология, Социал-иқтисодий, Аграр, Давлат-ҳуқуқ, Умумий бўлимлар ва Ишлар мудирлиги бўлади. Контрол-ревизия комиссияси тузилгунига қадар Арманистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комиссияси сақланиб қолади.

Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг ташкилий-партиявий ва кадр ишлари, идеология масалалари, социал-иқтисодий ривожланиш, аграр сиёсат, давлат-ҳуқуқ сиёсати масалалари, миллатлараро муносабатлар масалалари бўйича олтита комиссиясини тузиш мақсадга мувофиқ деб топилди. Комиссияларнинг шахсий состави тасдиқланди.

Пленум ташкилий масалаларни кўриб чиқди. Ю. П. Кочетков бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари вазифасидан озод қилинди. О. И. Лобов Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари этиб сайланди.

Пленум Ф. Т. Саркисянни пенсияга чиқиши муносабати билан Арманистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзоси вазифасидан озод қилди. Арманистон ССР Министрлар Советининг Раиси В. С. Маркарьянц Арманистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзоси этиб сайланди.

Ишчи группасининг мажлиси

17 январь куни Кремлда ССР Иттифоқи ва республикаларнинг ҳуқуқ доирасини аниқ белгилаб қўйиш тўғрисидаги таклифларни тайёрловчи ишчи группанинг мажлиси бўлди. Мазкур ишчи группа СССР Олий Советининг 1988 йил 1 декабрдаги «Давлат қурилиши соҳасида сиёсий ислоҳотни амалга оширишга оид келгусидаги тадбирлар тўғрисида»ги қарорида баён этилган топшириққа мувофиқ СССР Олий Совети Президиумининг қарори билан тузилган.

Группа мажлисини унинг раҳбари — СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Белоруссия ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Г. С. Таразевич олиб борди.

СССР Олий Советининг барча иттифоқдош республикаларнинг вакиллари бўлган депутатларидан иборат ишчи группа ўз ишини ташкил этиш билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқди. Мажлисда ССР Иттифоқи ва республикаларнинг ҳуқуқ доирасини аниқ белгилаб қўйиш республикаларнинг сиёсий ва социал-иқтисодий манфаатларини янада тўлароқ таъминлаш, миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш, бутун мамлакатни янада ривожлантириш вазифаларини энг кўп даражада ҳисобга олиш йўли билан амалга оширилиши керак, деб таъкидланди. Айни вақтда иттифоқдош республикалардан, шунингдек олимлар ва мутахассислардан тушаётган таклифлар синчиклаб кўриб чиқилади.

Депутатлар кучли марказни сақлаб қолган ҳолда иттифоқдош республикаларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш, экономикага ва социал масалаларга раҳбарликда ортиқча марказлаштиришни бартараф этиш зарурлигини айтдилар. Мамлакат яхлит халқ хўжалик комплекси доирасида иттифоқдош республикаларни хўжалик ҳисобига ўтказиш муҳимлиги таъкидланди. Иттифоқдош республикаларнинг тиллари статусини белгилаш билан боғлиқ муаммолар ва бир қанча бошқа масалалар ҳам тилга олинди.

Ишчи группанинг келгуси мажлисини февраль ойининг биринчи ярмида ўтказиш белгиланди.

ТУРКИСТОН КОМИССАРЛАРИ ҚАТЛ ЭТИЛГАН КУННИНГ 70 ЙИЛЛИГИГА

МАНГУ САДОҚАТ

Йиллар, ўн йиллар ўтди... Лекин 1919 йилда Тошкентда контрреволюцион Осипов исёни вақтида ҳалок бўлган инқилоб комиссарлари ҳақидаги хотира миннатдор авлодлар қалбида авайлаб асраб келинмоқда. Улар ҳақида китоблар ёзилган. Кинофильмлар ишланган. Кўчаларнинг номлари уларнинг азиз номига қўйилган. Шарқнинг энг гўзал шаҳри бўлмиш Тошкентнинг вокзал майдонида уларнинг гранитдан яратилган ҳайкаллари олдида мангу олов ёниб турибди. Инқилоб комиссарлари Ўзбекистон пойтахтига келган меҳмонларга пешвоз чиқиб тургандек.

Ўзбекистон диёрида бахтиёр ҳаёт тантанаси учун курашда ҳалок бўлган комиссарларнинг афсонавий қаҳрамонликлари бугунги ёш авлодга мардликнинг, интернационал ғоялар тантанасининг тимсоли бўлиб хизмат қилмоқда.

Инқилоб комиссарлари Туркистонда мувaққат ҳукуматни ағдаришда, Октябрь кунларида қуролли қўзғолонни тайёрлаш ва ўтказишда, Октябрь ғалабаларини мустаҳкамлашда, чет эл интервенцияси ва контрреволюцион босмачи галаларига қарши, большевиклар партиясининг ленинча интернационал сиёсатини амалга ошириш учун курашда фаол қатнашдилар. Улар ўзларининг принципиаллиги, синфий душманларга қарши муросасизлиги, катта ташкилотчилик қобилиятлари билан ҳақли равишда меҳнат аҳлининг раҳнамоларига айландилар, Туркистон Коммунистик партияси ва Совет ҳукуматининг биринчи раҳбарларидан бири бўлиб қолдилар.

Туркистон Коммунистик партияси ва Совет ҳукуматининг бу раҳбар ядроси фаолиятига муносиб баҳо бериш учун, ўша вақтда РСФСР составига кирган Туркистонда Совет ҳокимияти ўрнатилгандан кейинги дастлабки бир ярим йил ичидаги қаҳрамонлик лавҳаларини ва айни вақтда фожиаларга тўла воқеаларни эслаб ўтиш жоиздир.

1918 йил апрелида Россия Федерацияси составида Туркистон автоном Совет Социалистик Респубикаси тузилди. Бу даврда жойларда совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш, ўлка экономикасини кўтариш, Туркистон коммунистларининг сафларини мустаҳкамлаш лозим бўлдики, бу масалаларнинг ҳал қилиниши бевосита В. И. Ленин номи билан боғлиқдир. В. И. Ленин Туркистон ўлкаси Советларининг Тошкент съездига йўллаган телеграммасида Халқ Комиссарлари Совети ўлкангиз автономиясини советлар асосида қўллаб-қувватлашига ишончингиз комил бўлсин, деган эди.

1918 йилнинг июнида Туркистон Коммунистик партиясининг I съезди бўлиб, уни РКП (б) нинг таркибий қисми сифатида ташкилий жиҳатдан расмийлаштирди. Совет ҳокимияти барпо этилгандан кейинги биринчи йилиёқ Туркистон меҳнаткашлар оммаси, айниқса унинг туб аҳолиси В. И. Ленин бошчилигидаги Коммунистик партия феодал-патриархал мустамлака қолдиғини бутунлай тугатиш учун ҳамма ишларни қилишга қодир эканлигига ишонч ҳосил қилдилар.

Тошкентдаги Шимолий темирйўл вокзалида — социал адолат курашчилари бўлган 14 Туркистон комиссари қатл этилган жойда ёдгорлик ҳайкали ўрнатилган.

Суратда: мазкур ёдгорликни кўриб турибсиз.

В. МОЛГАЧЕВ фотоси.

ХАЛҚ ФИДОЙИЛАРИ ҲАМИША БИЗ БИЛАН

Шуни назарда тутиш кераки. Ўрта Осиё халқларини асрий ижтимоий ва миллий зулмдан халос қилган Октябрь революцияси ўлка иқтисодий ва маданий жиҳатдан қолоқ бўлган вазиятда, капитализмгача бўлган ишлаб чиқариш муносабатлари ҳукмрон бўлган шароитда, ишчилар синфи сон жиҳатидан кам бўлиб, буржуа ва феодал-бойларнинг қаттиқ қаршилигига дуч келган, бу аксилинқилобий кучлар рус оқ гвардиячилари ва чет эл интервентлари билан ягона блокка бирлашган шароитда ғалаба қилди.

1919 йилнинг қиши қаттиқ келди, фронтлар занжири ичида қолган ёш Туркистон республикаси ярим йилдан кўп вақтдан буён инглиз интервентлари; оқ гвардиячилар, босмачи галаларнинг ҳуружларига қарши курашаётган эди. Ёнилғи, энг зарур товарлар, озиқ-овқат етишмас, очлик ,ҳар хил касаллик авжига чиққан эди. Ана шундай оғир шароитда ҳам Тошкент шаҳри яшади, жанг қилди ва қурилиш билан шуғулланди. Комиссарлар ўзларини аямай фаол меҳнат қилдилар.

Республиканинг сиёсий аҳволи ҳам жуда оғир эди. Совет органларига большевиклар билан биргаликда «сўл» эсэрлар партияси вакиллари ҳам суқилиб кириб олган эдилар. 1918 йилнинг ёзида Туркистон ўлкасида ҳарбий-сиёсий ва иқтисодий вазият кескинлашиб кетди. Ўрта Осиё шароитида социалистик революция ғояларининг кучини, большевистик партия ташкилотларининг сиёсий ва ташкилий етуклигини, уларнинг халқ оммасини ички ва ташқи контрреволюцияга қарши кўтара олиш маҳоратини синовдан ўтказадиган воқеалар яқинлашмоқда эди. Шундай кезларда большевиклар партияси сафига суқилиб кириб олган унсурлар, «сўл» эсэрлар, уларнинг раҳнамолари пролетариат диктатурасини кўра олмас эдилар. Совет ҳокимияти ва большевиклар партиясига қарши кураш учун улар ҳам яширин, ҳам очиқдан-очиқ куч тўплай бошлади.

1918 йил ёзида Туркистон фронт халқаси ичида қолди. Ўлканинг маркази — Тошкентда Америка консули Р. Трэдиуэл ва тажрибали инглиз разведкачиси Ф. Бейли жосуслар ва қўпорувчиларнинг кенг шохобчаси билан республикани ўраб олдилар.

Инглиз разведкасининг маблағлари ҳисобига собиқ чор офицерлари, амалдорлари ва бошқа унсурлар яширин контрреволюцион ташкилот тузиб, Советларга қарши исён тайёрлай бошлади. Бу ташкилот казаклар атамани Дутов, қозоқ миллатчилари, ўзбек клерикал миллатчилик ташкилоти бўлмиш «Шўрои уламо», Бухоро амири, босмачи галаларининг бошлиқлари билан битим туза бошлади. Бутун Туркистон бўйлаб Совет ҳокимиятига қарши исён тайёрлана бошланди. Шундай кезларда Туркистон большевиклари В. И. Лениндан амалий маслаҳатлар ва кўрсатмалар олиб турдилар. В. И. Лениннинг кўрсатмалари Туркистон большевикларига контрреволюцион исённи очиб ташлашда катта дастур бўлди. Бунда Шумилов, Вотинцев, Финкельштейн, Червяков, Фоменко ва бошқа Туркистон комиссарлари катта роль ўйнадилар. Масалан 1919 йил январининг дастлабки кунларида Тошкент Совети контрреволюцион кучлар жонланиб қолганлигини эътиборга олиб, В. Н. Финкельштейннинг таклифига кўра ана шу кучларни бартараф этиш юзасидан қатор чоралар кўрди. Ўша йилнинг 10 январида Тошкент Совети шаҳарни муҳофаза қилишни кучайтириш, партия дружиналари ва милиция қисмларининг жанговарлик қобилиятини мустаҳкамлашга қарор қилди.

Катта исённинг очилиши ва бир қанча исёнчиларнинг қамоққа олиниши контрреволюциянинг ниятларига оғир зарба берди. Инглиз интервентлари ўзининг кўпгина агентларидан маҳрум бўлди. Лекин ўша вақтда бутун контрреволюцион ташкилотни тамомила тугатиш имкони бўлмади. Бунга «сўл» эсэрлар партияси сабаб бўлиб, уларнинг раҳбарлари ўша вақтда Туркистонда Совет ҳокимиятини ағдариб ташлашнинг пухта ишланган планига эга эди ва шу мақсадда мавжуд яширин контрреволюцион ташкилотдан фойдаланмоқчи эди.

Исёнчилар қўзғолонни бошлашга шошилдилир. Тошкентдаги исён 1919 йилнинг 19 январига белгиланди. Гап шундаки, бу кун тасодифан танланган эмас. 18 январь куни Тошкентда социалист-революционерлар партиясининг Ўлка съезди очилган бўлиб, эсэр раҳбарларининг ҳаммаси тўпланган эди.

Исёнчилар ғалаба қилган тақдирда, эсэрлар съезди Туркистонни бундан кейин «бошқариш»нинг ҳамма масалаларини ҳал қилишлари назарда тутилганди. Шунинг учун ҳам улар январь ойининг ўрталарида ўз агентлари орқали Бухоро амирлигида Туркистон чегарасига бостириб кириш учун куч тайёрлаган эдилар.

Исён 1919 йилнинг 19 январида бошланди. Бу диний ҳайит бўлиб ўтадиган кун бўлиб исёнчилар учун қулай эди, чунки асосан ишчилар ўша куни корхоналарда бўлмас эди.

Оқ гвардиячи ва инглиз разведкасининг агенти К. Осипов қалбаки йўллар билан Туркистон республикасининг ҳарбий комиссар юксак лавозимига чиқиб олган эди. Исённи у бошқарди.

Шундан бир кун олдин 18 январь куни Осипов шаҳардаги аҳвол хатарли деган баҳона билан Туркистон комиссарларини тузоққа туширди. Комиссарлар ваҳшийларча ўлдирилди.

Контрреволюцион исён ва комиссарларнинг ҳалок бўлиши ҳақидаги хабар шаҳарнинг бутун ишчилар синфини, барча меҳнаткашларини оёққа турғазди, уларнинг қўлига қурол берди.

Душманга зарба беришнинг маркази Тошкентнинг бош темир йўл устахоналари бўлиб, уни «ишчилар қалъаси» дейишарди. 19 январь куни эрталаб гудок чалиниб, хатардан дарак берди. Бу исёнчиларга қарши чиқиш учун сигнал эди. Партия дружиналарининг ҳамма аъзолари якка-якка ва гуруҳ-гуруҳ бўлиб устахоналарга тўплана бошладилар. Марказий темир йўл устахоналарида кўп минг кишилик митинг бўлиб, Д. Манжара, И. Илёсов ва бошқа большевиклар оташин нутқ сўзладилар. Улар Осиповнинг хоинлиги, халқ комиссарлари ўлдирилганлигини билдириб, ишчиларни Советлар ҳокимиятини қўлда қурол билан ҳимоя этишга чақирдилар.

Ҳамма жанговар кайфиятда эди. Мувaққат Революцион Совет сайланди. Унга Д. Манжара, Р. Галкин, И. Илёсов, Г. Куприянов ва бошқа большевиклар кирдилар. Революцион совет дарҳол исёнчиларнинг казармаларига ҳужум планини ишлаб чиқди. Группалар тузилиб, командирлар тайинланди. 19 январь куни кучлар тўпланди, эртаси куни ҳужумга ўтиш мўлжалланди.

19 январдан 20 январга ўтар кечаси ҳарбий қалъага Бош темир йўл устахоналаридан алоқачилар келишди. Улар гарнизон солдатларини ишчилар ва қизил гвардиячиларнинг кайфиятидан, мувaққат ҳарбий-революцион совет тузилганлигидан хабардор қилиб, уларни исённи бостиришда қатнашишга чақирдилар. Умумий ҳужум 20 январь куни эрталабга белгиланди.

Қалъа солдатлари революция ҳимоячилари билан бирга чиқдилар. Тўплардан душманга қарши ўт очдилар. Жанг кун бўйи давом этди. Контрреволюцион исён бошланган дастлабки кунларданоқ Низомиддин Хўжаев ва Миркомил Миршаропов бошчилигидаги эски шаҳар большевиклари аҳолини Совет ҳокимияти ҳимоясига сафарбар қилдилар.

Д. И .Манжара ўз хотираларида бундай деб ёзади: «Совет ҳокимияти ва Компартияси учун оғир кунларда ишчилар оммаси қийинчиликларга, очликка қарамай маҳкам турди, ўзларининг ишчилар ҳокимиятини қаттиқ туриб ҳимоя қилди. Эски шаҳарнинг партиявий большевиклар дружинаси «ишчилар қалъаси»га кириб, оқ гвардиячиларга қарши ишчиларнинг умумий курашига қўшилди».

Революцион отрядлар маҳалла кетидан маҳаллаларни душманлардан тозаладилар. Хоин Осипов куни битганини сезиб, ўзи томондан алданган солдатлар ишчи отрядлари томонига ўтганидан хабар топиб, Чимкентга қочди ва у ерда бошпана топмоқчи бўлди. Лекин Чимкентдаги партиявий большевистик дружина уни «қизғин» кутиб олди. Сотқинлар отряди тор-мор келтирилди, унинг бошлиқлари Бухоро амирига бошпана истаб борди. Республика ҳукумати исён бошлиқларини қайтариб беришни талаб қилди .Амир узоқ тайсаллади, кейин баъзи шахсларни топширди. Осиповга эса чет элга қочишга ёрдам берди. 1919 йилнинг 21 январь куни кундуз соат 2 ларда Тошкент оқ гвардиячилардан бутунлай тозаланди. 14 Туркистон комиссари катта иззат-икром билан Тошкент марказида, собиқ Александров парки (ҳозирги Коммунарлар хиёбони)даги қардошлик қабрига дафн этилди.

Ҳалок бўлган Туркистон комиссарларининг номлари ўзбек халқи қалбидан абадий жой олган. Ўзбекистон ҳукумати 1956 йилда партия ва халқнинг шонли фарзандлари хотирасини абадийлаштириш учун монумент бунёд этишга қарор қилди. Бунинг учун конкурс эълон қилинди. Ҳайкалтарош Д. В. Рябичев ва архитекторлар Н. Н. Меловидов, С. С. Ожеговнинг ижодий ҳамкорлигида яратилган лойиҳа энг яхши лойиҳа деб қабул қилинди. Бу хотира ҳайкали 1962 йилнинг 29 апрелида Тошкент вокзалида тантанали равишда очилди. Бугунги кунда буюк Советлар оиласининг муносиб аъзоси — Ўзбекистон пойтахтининг кўрки сифатида мағрур қад кўтариб турибди.

Р. ҒУЛОМОВ,
Уруш ва меҳнат ветеранлари республика Советининг раиси.

Танишинг:

ИНҚИЛОБ ЧАВАНДОЗЛАРИ

Всеволод Дмитриевич ВОТИНЦЕВ

Туркистон республикаси Марказий ижроия комитети раиси

● 1892 йилда Верний (ҳозирги Олмаота) шаҳрида туғилган. Тошкент кадетлар корпуси ва Петербург политехника институтини 1917 йилда тугатди. 1911 йилдан большевиклар партияси аъзоси. 1917 йил февраль ва Октябрь революцияларининг актив иштирокчиси. Революция ғалабасидан сўнг РСДРП(б) Марказий Комитети топшириғи билан Туркистондаги партия ва совет ташкилотлари ишларини мустаҳкамлаш мақсадида Тошкетга келади. Ўлка меҳнат биржаси бошлиғи, ҳарбий революцион трибунал раиси, Туркистон касаба союзлари марказий комитетининг раиси ва Туркистон Советлари Марказий Комитети аъзоси сифатида катта ташкилотчилик ишларини олиб борди. Гражданлар уруши кучайган даврда Қизил Гвардия ва Қизил Армия қисмларини ташкил этишда иштирок этди. 1918 йилнинг 1 ноябрида Туркистон Советлари Марказий Ижроия Комитетига раис қилиб сайланди.

В. Д. Вотинцев исёнчилар томонидан ваҳшийларча ўлдирилган.

Семён Павлович ГОРДЕЕВ

Тошкент шаҳар партия комитети ва Советларнинг ижроия комитети аъзоси, коммунистлар жанговар дружинасининг бошлиғи

● 1883 йилда Калуга губерниясида тикувчи оиласида туғилди. 10 ёшидан бошлаб мустақил меҳнат қила бошлади. 1905 йилда ота-онаси вафот қилгач, Москвага кўчиб келди. Большевиклар билан алоқа ўрнатди. 1911 йилда Тошкентга келди.

Февраль революциясидан сўнг уни Термиз гарнизони солдатлари Туркистон ўлка Советларининг I съездига делегат қилиб сайлашди. 1917 йил ноябрида у РСДРП(б) сафига кирди. 1918 йили Тошкент Совети ижроия комитетига сайланди. Исён бошланган вақтда С. П. Гордеев партия дружинаси отряди билан Тошкент Совети жойлашган Озодлик уйини ҳимоя қилишни ташкил этди. Жанг пайтида қаттиқ яраланиб, икки кун ўтгач оламдан ўтди.

Евдоким Прохорович ДУБИЦКИЙ

Туркистон темирйўл алоқалари халқ комиссари

● 1887 йилда Могилев губерниясида деҳқон оиласида туғилди. Темирйўлда телеграфист ёрдамчиси бўлиб ишлади. Февраль ва Октябрь революцияларидан катта сабоқ олган Е. П. Дубицкий 1917 йилнинг ноябрида РСДРП(б) сафига кирди. Шундан сўнг турли ташкилотларда инқилобий курашчилар сафида бўлди. 1918 йил апрелида Тошкентда бўлган Ўрта Осиё ва Оренбург темирйўли вакилларининг биринчи қўшма съездида у Туркистон республикаси темирйўл алоқалари ҳарбий комиссари қилиб сайланди. Тошкент шаҳар партия комитети ва Советлар Ижроия Комитетига аъзо қилиб сайланган Е. П. Дубицкий катта обрў-эътиборга эга бўлди. Натижада Туркистон Марказий Ижроия Комитети аъзолигига сайланди.

1919 йил 19 январда Е. П. Дубицкий бош темирйўл устахоналари томон кетаётганда оқ бандитлар томонидан хоинларча отиб ташланди.

Михаил Самуилович ҚАЧУРИНЕР

Тошкент касаба союзлари Совети раиси

● 1897 йилда Украинанинг Суми шаҳрида ҳунарманд оиласида туғилди. Киевдаги савдо институтида ўқиган. 1916 йилдан большевиклар партияси аъзоси. Февраль буржуа-демократик революцияси унинг дунёқарашида катта из қолдирди. Печера район партия комитети аъзоси сифатида катта ташвиқот ишларини олиб борди. Бу ишлари учун қамоқларда ётиб чиқди. 1918 йил июнида у РКП(б) Марказий Комитети топшириғи билан Тошкентга Ленин декретига биноан 50 миллион сўм пул олиб келди. Туркистон республикаси молия халқ комиссари қилиб тайинланди. Аксилинқилобчилар билан курашда алоҳида фаоллик кўрсатди. Шундан кейин Туркистон меҳнат халқ комиссари, Тошкент шаҳар касаба союзлари раиси лавозимларида ишлади. Туркистон комсомолининг биринчи ташкилотчиларидан бири бўлди.

Халқ ва инқилоб фарзанди М. С. Качуринер исёнчилар томонидан ваҳшийларча отиб ташланди.

Георгий Иванович ЛУГИН

Тошкент шаҳар милицияси бошлиғининг ёрдамчиси

● 1895 йилда Оренбург губерниясида туғилди. Чор армияси сафида хизматда бўлган Лугин 1917 йилда Қизил Армия сафига кўнгилли бўлиб кирди. Шу йил декабрида Тошкентга келгач, шаҳар Совети ишида фаол иштирок этди. 1918 йилда Коммунистик партия сафига кирди. Тошкент Совети маъмурий бўлим ёрдамчиси, шаҳар милицияси бошлиғи ёрдамчиси вазифаларида актив фаолият кўрсатди. 1918 йилда Туркистон Марказий Ижроия Комитети аъзоси қилиб сайланди. Исён бошланган пайтда у шаҳар ҳокими маҳкамасида милиция отрядларини аксилинқилобчиларга қарши курашга тайёрлаётган эди. Жанг пайтида қўлга олиниб, отиб ташланди.

Александр Николаевич МАЛКОВ

Туркистон республикаси ички ишлар халқ комиссари ва Халқ Комиссарлар Совети иш бошқарувчиси

● 1893 йилда Тошкентда туғилган. Ўрта ўқув юртини тугатган. 1917 йил февраль революциясидан сўнг большевиклар ғояларини ўзлаштирган ёш инқилобчи «Қўқон овози» газетасида фаол иштирок этди. У Октябрь революциясининг қатнашчиси эди. 1918 йил февралида Коммунистик партия сафига кирди. Шу йили Фарғона областидан Туркистон ўлка Советларининг V съездида иштирок этди ва Марказий Ижроия Комитетига секретарь қилиб сайланди. «Янги Туркистон», «Озод Туркистон» газеталарига муҳаррирлик қилди.

1918 йил октябрида Туркистон республикаси ички ва ташқи ишлар Халқ комиссари, Туркистон Халқ Комиссарлари Совети иш бошқарувчиси бўлиб хизмат қилди. Ўзбек тилини жуда яхши билган ва маҳаллий халқ вакилларини партия, совет ишларига актив жалб қилган фаол ташкилотчи омма орасидан кадрлар тайёрлаш ишида катта жонбозлик кўрсатди. Исён кечаси шаҳарни кузатишга чиққан вақтида В. Д. Фигельский билан бирга қўлга олиниб, аксилинқилобчилар штабида отиб ташланди.

Александр Яковлевич ПЕРШИН

Тошкент шаҳар партия комитети аъзоси

● 1874 йилда Уфа губерниясида ишчи оиласида туғилди. 11 ёшидан мустақил меҳнат қилди. 1894 йилда марксистик адабиётлар билан таниша бошлади. 1903 йилда РСДРП сафига кирди. 1906 йилда революцион ҳаракат иштирокчиси сифатида қамоққа олинди. Асосий касби темирйўлчилик бўлган ёш инқилобчи 1917 йил бошларида Тошкентга келгач, Ўрта Осиё темир йўл устахоналарида иш бошлади. Февраль революциясидан сўнг Тошкент Советига сайланди. 1917 йилдан Коммунистик партия аъзоси.

Революция пайтида Тошкентда Қизил Гвардиячилар отрядига бошчилик қилди. Шундан сўнг Тошкент Совети раисининг ўринбосари сифатида озиқ-овқат комиссари бўлиб ишлади. Шаҳар партия комитети аъзоси сифатида эса катта партиявий ишларни амалга оширди. 1918 йил мартида Туркистон республика озиқ-овқат халқ комиссари лавозимида хизмат қилди. Исён бошланган куни устахонага келаётган жойда қўлга олинган А. Я. Першин 21 январга ўтар кечаси ёвузларча отиб ташланди.

Михаил ТРОИЦКИЙ

Туркистон Касаба союзлари Марказий Советининг раиси, «Красноармеец» газетаси редактори

● 1903 йилдан большевиклар партияси аъзоси. Октябрь революциясини тайёрлаш ва амалга ошириш вақтида солдатлар ичида сиёсий ташвиқот ишларини олиб борди. Чоржўй шаҳар Совети аъзоси, шаҳар саноати ва савдо комиссари, Қизил Гвардия отрядлари ташкилотчиси сифатида кўзга ташланди. Туркистон Компартияси I съездида Марказий Комитет составига сайланди ва «Туркистон коммунисти» газетаси редактори вазифасини бажарди. У Туркистондаги биринчи большевистик журналистлардан эди. Ўлка касаба союзларининг I съездида Троицкий Туркистон Касаба союзлари Марказий Советига раис қилиб сайланди. Шундан сўнг асосий иши билан бирга «Красноармеец» газетасида редакторлик ҳам қилди. Исён бошланган куни оташин большевик М. Троицкий қўлга олиниб, аксилинқилобчилар томонидан хоинларча отиб ташланди.

Владислав Доминианович ФИГЕЛЬСКИЙ

Туркистон республикаси Халқ Комиссарлари Советининг раиси

● 1889 йилда Полоцк шаҳрида (ҳозирги Польша Халқ Республикаси) ишчи оиласида туғилди. Университетни тугатган, фан кандидати. 1914 йилда революцион ҳаракатлари учун Ўрта Осиёга сургун қилингач, оиласи билан Самарқандга кўчиб келади.

Самарқанд уезди маориф халқ комиссари этиб тайинланди. Янги совет мактабларини ташкил этиш, саводсизликни тугатиш, ўқитувчи кадрларни тайёрлашда алоҳида жонбозлик кўрсатди. 1918 йил ёзида область Советига раис қилиб сайлангач, жойлардаги ҳокимият органларини мустаҳкамлаш ишига бошчилик қилди. Туркистон республика Халқ Комиссарлари Советига раис қилиб тайинланди. Исён кечаси у шаҳарни айланиб юрган вақтида қўлга олиниб, отиб ташланди.

Вульф Наумович ФИНКЕЛЬШТЕЙН

Тошкент шаҳар Совети раисининг биринчи ўринбосари

● 1887 йилда Полтава губерниясида туғилди. Ёшлигидан маҳаллий босмахонада ишлади. 1905 йил революцияси вақтида қорагуруҳчиларга қарши курашиш учун ишчилар дружинаси тузди. 1910 йилда полиция таъқибидан қочиб, янги Бухоро (Коғон) шаҳрига келгач, бу ердаги босмахонада иш бошлади. Революция кунлари ҳарбий комитет ва ревком аъзоси сифатида Тошкентдаги қуролли қўзғолонга бошчилик қилди. Шундан сўнг Тошкент шаҳар партия ташкилоти раҳбарларидан бири сифатида, 1918 йил январида шаҳар Совети ижроия комитетига сайланди. Совет раисининг биринчи ўринбосари сифатида шаҳар хўжалигини ривожлантириш ишига бошчилик қилди. Исён бошланган куни кечқурун 2-полк казармасига сотқинларча чақирилиб отиб ташланган.

Игнат Порфирьевич ФОМЕНКО

Туркистон фавқулодда комиссияси (ЧК) раиси

● 1891 йилда Ставрополь губерниясида туғилди. 1908 йилда Бокуга келгач, большевиклар билан яқин алоқада бўлди. 1913 йилда Тошкентга, ундан сўнг Самарқандга келиб «Самарқанд овози» газетаси босмахонасида ишлади. Февраль революциясидан сўнг большевистик группани тузишда иштирок этди. Самарқандда ташкил этилган ишчи ва солдатлар советига сайланди. Самарқанд гарнизони солдатларини Октябрь революциясига тайёрлаш ва унинг ғалабасини таъминлашга катта ҳисса қўшди. Совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш даврида Самарқанд область Фавқулодда комиссиясига раислик қилди. И. П. Фоменко 1918 йил ёзида Туркистон республикаси Фавқулодда комиссиясига раис қилиб сайланади. Бу лавозимда у душманлар сотқинлигини изчиллик билан фош қилади. Исён бошланган кечаси ҳибсга олиниб, душманлар томонидан отиб ташланади.

Алексей Васильевич ЧЕРВЯКОВ

Туркистон республикаси фавқулодда дала судининг раиси

● 1887 йилда Тамбов губерниясида туғилди. 1906 йилда иш қидириб Ашхободга келади. Темирйўл депосида иш бошлайди. Тошкентдаги ҳал қилувчи жанглар вақтида у бошчилигидаги гвардиячи отрядлар катта мадад бердилар. Дутов тўдаларига қарши курашда қаҳрамонлик намуналарини кўрсатишди. 1918 йил охирида А. В. Червяков партия тавсияси билан Туркистон республикаси Фавқулодда дала судининг раиси вазифасига сайланади. Бу лавозимда революция душманларига қарши аёвсиз кураш олиб борди. У ўлкада кўзга кўринган партия арбобларидан бўлиб, ўзининг юксак ғоявий-сиёсий билими билан катта обрў орттирди. А. В. Червяков исён бошланган кечаси отиб ташланди.

Дмитрий Григорьевич ШПИЛЬКОВ

Тошкентдаги Янги шаҳар партия дружинаси штабининг бошлиғи

● 1897 йилда Пенза губерниясида туғилди. Ота-онаси революцион ҳаракатнинг фаол иштирокчиси бўлган. 1905 йилда полиция таъқибидан қочиб, оиласи билан Тошкентга келгач, ўзининг актив фаолиятини бошлайди. 1917 йил июлида большевиклар партияси сафига киради. Сентябрь воқеалари ва Октябрь қуролли қўзғолони давомида қобилиятли ташкилотчи эканлигини кўрсатади. 1918 йили Тошкент Советига депутат қилиб сайланади. Ижроия комитет аъзоси сифатида Янги шаҳар дружинасига бошчилик қилади.

Исён кечаси отлиқ патруль билан шаҳардаги осойишталикни текшириб юрган пайтида қўққисдан бўлган ҳужум натижасида қўлга олинган Д. Г. Шпильков 2-Сибирь полки казармасида ваҳшийларча қийноққа солинади ва ўша ердаги бостирма тагига кўмиб ташланади.

Николай Васильевич ШУМИЛОВ

Тошкент Советининг раиси

● 1875 йилда Златоуст шаҳрида дунёга келган. 1904 йилдан РСДРП(б) аъзоси. Революцион ҳаракатнинг актив иштирокчиси сифатида бир неча бор чор ҳукумати таъқибига учраган. 1908 йилда суд қарори билан Туркистонга сургун қилинган. Тошкентга келиб темирйўлчилар устахонасида ишлади. Октябрь революциясини амалга ошириш ишларида актив қатнашди. Туркистон республикаси алоқа йўллари Халқ Комиссари ўринбосари лавозимида хизмат қилди. Шундан сўнг Н. В. Шумилов Тошкент Советига раис қилиб сайланди.

Исён кечаси ҳеч нарсадан шубҳа қилмасдан 2-полк казармасига чақириқ билан келган Н. В. Шумилов оқ гвардиячилар томонидан ўлдирилди.

* * *

Ўн тўрт Туркистон комиссарининг қисқача таржимаи ҳоли билан танишдингиз. Турли миллат вакиллари бўлган инқилобчиларни ягона мақсад, ягона интилиш, халқ бахт-саодати учун кураш, инсон ҳуқуқи ва унинг истиқболини ҳимоя қилиш туйғуси бирлаштиради. Ана шу буюк туйғу дўстлик ва қардошликнинг бебаҳо тимсолига айланиб қолди. Улар Ўрта Осиё халқлари озодлиги, порлоқ истиқболи учун бутун билим ва тажрибаларини, зарур бўлганда эса жонларини ҳам аямадилар. Бугун Туркистон комиссарлари қатл этилганлигининг 70 йиллиги нишонланадиган кунда уларнинг қони ва жони тарихий ғалабаларимизнинг сарчашмаси эканлигини мамнуният билан эсга оламиз. Зеро, улар иши ва ғояси тантана қилмоқда. Дўстлик ва қардошликнинг буюк тимсолига айланган инқилоб чавандозлари ҳалқларимиз қалбида мангу барҳаёт!

Комиссарлар таржимаи ҳолини тарих фанлари кандидати М. МАҲМУДОВ тайёрлади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Республика социал комплекси министрликлари, идоралари ҳамда халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларида марказлашган давлат капитал маблағлари бўйича планларни пул билан таъминлаш бор-йўғи 64 процент, корхоналар фонди ҳисобига эса атиги 31 процент расмийлаштирилган. Бу соҳада Ўзбекистон ССР Физкультура ва спорт давлат комитети ва республика Маданият министрлиги раҳбарияти таъсирли чоралар кўрмаяпти. Тошкент, Андижон ва Сирдарё областларида капитал қурилиш планларини пул билан таъминлаш суръатлари ниҳоятда суст. Узагропромбанк назоратидаги ташкилотларда қониқарсиз аҳвол вужудга келди, бу ерда маблағ билан таъминлаш атиги 6,3 процент, шу жумладан Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети бўйича 30 процент, «Узбеклес» ишлаб чиқариш бирлашмаси бўйича 20 процент расмийлаштирилган, республика Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитети бўйича эса планларни марказлашган маблағлар билан таъминлаш ҳалигача расмийлаштирилмаган.

Капитал қурилиш планларини пишиқтириш, пудрат шартномаларини тузиш ва маблағ билан таъминлашни расмийлаштиришдаги бундай камчиликлар ва жиддий нуқсонлар биринчи квартал ва умуман 1989 йил капитал қурилиш давлат плани бажарилишини таъминлашга салбий таъсир кўрсатиши мумкинлиги қайд этилди.

1989 йил капитал қурилиш планларини ўз вақтида расмийлаштириш ишида республика ҳукумати топшириғини бажариш юзасидан етарли назорат йўқлиги учун Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари, «Узагрострой» раиси Б. С. Ҳамидов, республика маданият министри Ў. Р. Умарбеков, Ўзбекистон ССР Физкультура ва спорт давлат комитети раиси вазифасини бажарувчи А. Р. Антонец, республика Госстройи «Узстройдревпром» бирлашмаси бошлиғи Э. М. Йўлдошев, Андижон область ижроия комитети раисининг ўринбосари В. Г. Бабенко, Тошкент область ижроия комитети раисининг ўринбосари Л. П. Тернових, Сирдарё область ижроия комитети раисининг ўринбосари Ю. К. Галкин ўртоқларга қаттиқ танбеҳ берилди.

Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитети, «Узбеклес» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Узриба» республика давлат кооператив бирлашмаси раҳбарлари К. А. Ракитин, З. А. Ботиров ва У. К. Шукуровнинг диққат-эътибори шу йилнинг капитал қурилиш планларини пул билан таъминлашни расмийлаштиришдаги сусткашликка қаратилди. Президиум Ўрта Осиё темир йўли бошлиғи Н. А. Белогуров ва Тошметрополитен бошлиғи Ш. Р. Шоабдураҳимов, СССР Автомобиль ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги мотор заводининг ва СССР Рангли металлургия министрлиги Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг раҳбарлари П. А. Юсупов ва В. Н. Сигединлар зиммасига маблағ билан таъминлашни расмийлаштиришдаги қониқарсиз аҳвол сабабларини батафсил ўрганиш ҳамда шу ишларнинг барчасини туғаллашни таъминлаш вазифасини юклади.

Президиум министрлардан, идоралар ва ижроия комитетлар раҳбарларидан шу йилнинг 20 январига қадар бу юмушларни туғаллаш учун барча ишларни тезлаштириш юзасидан қўшимча шошилинч чоралар кўришни талаб қилди.

Мажлисда ижрони назорат этиш тариқасида Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг республика умумтаълим мактабларининг авария ҳолатидаги биноларини тугатиш борасида раҳбар органлар қарорлари қандай бажарилаётгани ҳақидаги ҳисоботи ҳам тингланди. Президиум аъзолари муҳокама чоғида Давлат агросаноат комитети, унинг область бўлинмалари ва халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари умумтаълим мактаблари капитал қурилиши планларини тузиш устидан таъсирли назоратни таъминламаганликлари, мазкур масала юзасидан раҳбар органлар қарорлари ўз вақтида ва тўла бажарилиши учун масъул шахсларга нисбатан етарли талабчанлик кўрсатмаётганликларини таъкидлаб ўтдилар. Шундай маълумотлар келтирилди: 1989 йил 1 январигача авария ҳолатидаги 300 та мактаб биносидан атиги 36 таси ишга туширилган, бу йилги қурилиш планига бор-йўғи 47 мактаб киритилган, қолган 217 мактабдан 107 тасига бино қурилиши учун лойиҳа-смета ҳужжати тайёрланган. Қорақалпоғистон АССР, Андижон ва Тошкент областларида ишларнинг аҳволи кўнгилдагидек бўлмаяпти. Қашқадарё, Сирдарё, Самарқанд ва бошқа баъзи областларда хўжалик усулида мактаблар ва ёрдамчи бинолар қурилиши типовой лойиҳалар асосида олиб борилмай, ҳамон юзаки ёндашишдек нотўғри практика давом этмоқда. Бу масалаларда Ўзбекистон ССР халқ таълими министрлиги ҳар доим ҳам принципиал позиция тутмаяпти.

Юқори органларнинг қарорлари бажарилишини барбод этганлиги, қишлоқ жойларда умумтаълим мактаблари қуриш ва уларни фойдаланишга топшириш ўз вақтида таъминланмаганлиги учун Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари Т. Н. Набиевга, Тошкент область агросаноат комитетининг раиси Н. И. Гусаковга қаттиқ танбеҳ берилди. Президиум Андижон область ижроия комитетининг раиси Э. Р. Раҳимов эътиборини умумтаълим мактаблари қурилиши устидан таъсирчан назорат йўқлигига қаратди ва унинг зиммасига мавжуд жиддий камчиликларни тугатиш юзасидан шошилинч чоралар кўриш вазифасини юклади.

Президиум Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетига (Б. С. Ҳамидов) ўзига тегишли лойиҳа ташкилотлари кучи билан авария ҳолатидаги мактаблар ўрнига янги мактаблар қуриш учун лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқишни тўла туғаллашни топширди. Республика Госплани ва Давлат агросаноат комитетига халқ депутатлари Советлари ижроия комитетлари билан биргаликда қишлоқ жойларда мактаблар қурилиши ва уларни фойдаланишга топшириш юзасидан белгиланган топшириқларнинг ўз вақтида бажарилиши учун пул билан таъминлаш манбалари тўғрисидаги масалани муҳокама қилиш таклиф этилди.

Президиум мажлисида 1988 йилда Ўзбекистон ССР Министрлар Советига гражданлардан тушган хатлар, шикоятлар ва аризаларни қараб чиқиш якунлари ҳамда давлат аппаратида бу ишларни яхшилаш тадбирлари муҳокама қилинди.

Тошкентдаги Халқлар дўстлиги майдонига жойлашган В. И. Ленин номидаги бу Сарой эндиликда пойтахтнинг бош маданият маскани ҳисобланади. Бу ерда мунтазам равишда концертлар ва ижодий учрашувлар ўтказилиб турилади. Йирик маданий тадбирлар, фестиваллар, адабиёт ва санъат кунлари ҳам худди шу ерда очилади.

Саройнинг бу йилги планида ҳам ранг-баранг учрашувлар, концертлар, юбилей кечалари, фестиваллар кўзда тутилган.

Суратда: В. И. Ленин номидаги СССР халқлари дўстлиги саройининг умумий кўриниши.

В. МОЛГАЧЕВ фотоси.

ОЙБЕК ХОТИРАСИ

Тошкентда ўзбек совет адабиётининг атоқли намояндаси туғилган кунга бағишланган адабий кечалар бўлиб ўтди. Адибнинг уй-музейида ўтказилган ижодий кечада уни яхши билган адабиётшунослар, олимлар ўз хотираларини ўртоқлашдилар.

Филолог олим, Беруний номли Давлат мукофотининг лауреати, ёзувчи асарлари тўла тўпламини нашр этишда бевосита қатнашган Наим Каримов Ойбек ижодий меросини ўрганиш соҳасида ўзи олиб бораётган ишлар тўғрисида гапириб берди. Ёзувчи Носир Фозилов кўп миллатли совет адабиётини ривожлантиришга Ойбек қўшган ҳисса ҳамда унинг рус ва чет эл классик намояндалари асарларини ўзбек тилига таржима қилиш соҳасида олиб борган ишлари тўғрисида сўзлаб берди.

— Классик адабиётни аҳоли кенг табақалари орасида оммалаштиришга Ойбек ғоят катта ҳисса қўшди. Ўзбек китобхонлари унинг тинимсиз таржима фаолияти туфайли Пушкиннинг «Евгений Онегин» поэмасини, Гётенинг «Фауст», Лермонтовнинг «Маскарад» асарларини, Белинский ва Горький ижодидан намуналарни илк бор ўз она тилида ўқишга муваффақ бўлдилар, — деди филология фанлари доктори Малик Муродов.

Кечада Ойбекнинг энг машҳур асарлари — «Ҳамза» поэмаси, «Қутлуғ қон» ва «Навоий» романларидан парчалар кўрсатилди. Уларни Тошкент театр ва рассомлик санъати институтининг студентлари ижро этдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

• Қизиқ гаплар

«БЕОЗОР ҲАЗИЛ»

Даниядаги Раннерс шаҳрида истиқомат қилувчи 37 ёшли кишининг Копенгаген Каструп аэропортида Дания САС авиакомпаниясининг учишга тайёргарлик кўраётган самолётида бомба бор, деб қўнғироқ қилганлиги қимматга тушадиган бўлди. Полиция «террорчи телефончи»нинг турган жойини тезда аниқлади ва қўлга туширди. Сўроқ пайтида у шунчаки «беозор ҳазил» қилганлигини тан олди.

Ҳазилкаш қўйиб юборилди. Бироқ энди уни суд кутмоқда. У жамоат транспорт воситаларини тўхтатганлик тўғрисидаги моддага асосан айбланади. Унда тўрт йилгача муддат билан қамоқ жазоси кўзда тутилган.

Айни вақтда унга САС авиакомпанияси кўрган зарарнинг ўрнини қоплаш мажбурияти юкланади. Самолёт учиши уч соатга тўхтатилган, синчиклаб текшириш ўтказилган. Бу эса компанияга тахминан 100 минг крона зарар келтирган.

ОЛТИ ЭГИЗАК

Францияда бундай воқеа биринчи марта рўйхатга олинди. Январь ойининг ўрталарида Клод Адам исмли француз аёли бир йўла олти фарзандли бўлди. Унинг ёши 29 да. Парижнинг туғруқхоналарининг бирида у икки ўғил ва тўрт қиз туғди. Гўдакларнинг оғирлиги 1320—1470 грамм атрофида. Болаларнинг соғлиғи яхши.

АЁЛЛАР ТОШ КЎТАРГАНДА

Асримиз хотин-қизлари ҳар бир соҳада эркаклардан ўзишга уринмоқдалар, десак муболаға бўлмас. Боиси, кейинги йилларда мутлақ эркаклар учун муносиб бўлган спортнинг бир қанча турлари бўйича аёллар шуғулланишга киришдилар. Чунончи хотин-қизларнинг чавгон ўйнатиши спортнинг энг оммавий турларидан бирига айланган бўлса, кураш майдонида самбо, дзюдо, қолаверса, нафосат олами вакилларининг эркин усулда ўзаро беллашувлари кўпчиликда катта завқ ва шавқ уйғотмоқда. Хорижий мамлакатлар, жумладан Ватанимизда ҳам яшил майдонда футбол ўйнаш расм бўлмоқда.

Одатда, оғир атлетика деганда билак мушаклари қабарган, ҳар жиҳатдан жисмоний бақувват эркак кўз олдимизга келади. Ваҳолонки, Индонезия пойтахтида оғир атлетика бўйича аёллар ўртасида жаҳон чемпионати иккинчи марта ўтказилди. Бу борада Хитой хотин-қизлари биринчиликни қўлга киритишди. Улар 26 та олтин ва битта кумуш медаль тўплашди. Бу мусобақада иштирок этган хитойлик ҳар бир спортчига учтадан медаль тўғри келди, деган гап.

Вазни 75 килограммгача бўлган полвон хотин-қизлар ўртасида хитойлик Ли Хунли даст кўтаришда 122,5 килограммли натижа билан жаҳон рекордини ўрнатди. Иккикураш бўйича унинг натижаси 212,5 килограммга етди. Бир сўз билан айтганда, хотин-қизлар ўртасида ўтказилган жаҳон чемпионати спортнинг оғир атлетика тури яна бир жиҳатдан ўзига хос оммавийлашиб бораётганлигидан далолат берди. Мусобақада 27 мамлакатдан келган юздан зиёд спортчи қатнашди. Ҳозир мутахассислар оғир атлетика бўйича хотин-қизлар баҳсини Олимпиада ўйинлари программасига киритишни мўлжаллашмоқда.

ЭКОЛОГИК ВАЗИЯТ ФАЛОКАТЛИ

Мексиканинг атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат ва жамоат ташкилотлари Мексика кўрфазининг саноат чиқиндилари билан ифлосланаётганлигидан беҳад ташвишланяпти. Кўрфазнинг ўсимлик ва ҳайвонот дунёси учун танкерлар катта хавф туғдирмоқда. Улар бу ердан ҳар куни 2 миллион баррелга яқин нефть хом ашёси олиб ўтиб, ёқилғи ташиладиган бакларни ювиш учун кемадан ташқаридаги сувдан фойдаланишмоқда.

Нефтни қайта ишлайдиган заводи ва нефть ортиладиган катта танкерлари бўлган портлар жойлашган энг катта Веракрус порт районидаги экологик вазиятни мексикаликлар фалокатли деб баҳолашмоқда. Фақатгина ўтган йилнинг январь ойидан август ойигача бўлган денгизнинг портга яқин қисмига бир миллион литр атрофида нефть тўкилди.

Ҳозир мексикалик экологлар Мексика кўрфазининг ноёб ҳайвонот дунёси турларининг 23 проценти бутунлай йўқ бўлиб кетиш хавфи остида турибди деб тасдиқламоқдалар.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ССР ҲУНАР-ТЕХНИКА ТАЪЛИМИ ХОДИМЛАРИ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ РЕСПУБЛИКА ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Ҳунар-техника таълими методикаси кафедрасига:
доцент: ўрта ҳунар-техника билим юртларида махсус предметларни ўқитиш методикаси;
катта-ўқитувчи: «Илмий-техника тараққиётини тезлаштириш» курси бўйича (0,5 ставка);
Коммунистик тарбия методикаси кафедрасига:
доцент — «Ўрта ҳунар-техника билим юртида тарбия ишлари» курси бўйича;
Педагогика ва психология кафедрасига:
доцент — педагогика;
Социал-иқтисодий фанларни ўқитиш кафедрасига:
доцент — «Ҳунар-техника таълимини бошқариш экономикаси» курси бўйича.
Конкурс муддати — 5 февралгача.

Адрес: Тошкент шаҳри, 131-алоқа бўлими, Чилонзор массиви, 26-квартал, 1 «а» уй. 12-СПТУ. Телефон: 76-84-40.

ЭЛЕКТР ПРИБОРЛАРИДАН ЭҲТИЁТ БЎЛИБ ФОЙДАЛАНИНГ!

1988 йилда республикамизда содир бўлган ёнғинларнинг 16 процентига айрим гражданларнинг электр иситиш приборларидан нотўғри фойдаланиши сабаб бўлди.

Электр иситиш приборларини ёнадиган буюмларнинг устига, эшик ва дераза пардалари, каравотлар, гулқоғоз ёпиштирилган деворлар, ёғоч тўсиқлар яқинига қўйиш, шунингдек уларни назоратсиз қолдириш ёки ёш болаларга ишониб қолдириш ман этилади. Кийим дазмоллаётганда қизиган дазмолни фақат сопол ёки ғиштин тагликка қўйиш лозим. Дазмоллаб бўлгандан сўнг уни электр тармоғидан суғириб қўйиш керак.

Электр чойнакларни ҳам ўз вақтида ўчириб қўйиш зарур. Агар уни ўз вақтида ўчириб қўймасангиз суви буғланиб, чойнак қизиб кетиши ва яқин атрофдаги буюмлар алангa олиши эҳтимоли бор.

Электр печлар ҳам ёнғин чиқишига асосий сабаб бўлиши мумкин. Шунинг учун фабрикаларда тайёрланган печлардан фойдаланишга рухсат берилади, шунда ҳам ёнғин хавфсизлиги қоидаларига қатъий риоя қилиш керак.

ЭЛЕКТР ЕРИТГИЧЛАРДАН ФОЙДАЛАНГАНДА ҚУЙИДАГИЛАР МАН ЭТИЛАДИ:

электр симларини михларга илиб қўйиш;
сим учларини пайванд қилмай бир-бирига туташтириш ва уланган жойларни изоляциясиз очиқ қолдириш;
симларнинг устига гулқоғозларни ёпиштириш;
куйган предохранителларга қўлбола симларни ўрнатиш;
электр лампочкаларни қоғоз ва газламали абажурлар билан тўсиш;
носоз виключателлар, розеткалар, патронлар ва электр иситиш приборларидан фойдаланиш;
электр симларига ва виключателларга кийим-кечакларни ва бошқа буюмларни осиш;
ишлаб турган телевизорлар ва радиоприёмникларни назоратсиз қолдириш.

ЎЗБЕКИСТОН КУНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРУВЧИЛАР РЕСПУБЛИКА ЖАМИЯТИ. «СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

Бухоро—Ульяновск:
БЕВОСИТА АЛОҚАЛАР

Ульяновск область партия комитетининг биринчи секретари Ю. Г. Самсонов бошчилигидаги РСФСР Ульяновск область делегацияси Бухорода бўлди. Делегация аъзоларининг Бухоро область партия, совет, хўжалик, касаба союз ва комсомол ташкилотлари вакиллари билан учрашувларидан кўзда тутилган мақсад экономика ва маданиятнинг ғоят турли соҳаларида баҳамжиҳат ҳаракат қилиш тўғрисида илгари биргаликда ишлаб чиқилган таклифларни муҳокама этиш ва аниқлашдан иборат. Бухоро область партия-хўжалик активларининг бўлиб ўтган йиғилишида мана шу барча масалалар юзасидан эришилган битим тўғрисида протокол имзоланди.

Ўтган йилнинг охирида икки район — Бухоро ва Карсун районлари бевосита алоқа боғлаган пайтда мана шу ҳамдўстликка асос солинганди. Эндиликда Шофиркон районининг вакиллари Ульяновск областидаги дўстлар ҳузурига жўнаб кетдилар.

Бухоро билан Ульяновск областлари дўстлик ва интернационализмни янада ривожлантириш ҳамда чуқурлаштириш учун яхши асос солдилар. Ўзбекистон ва Россия Федерациясининг бошқа районлари ҳам бу эзгу ташаббусни қўллаб-қувватламоқдалар.

(ЎзТАГ).

Ютуқларимиз кўзгуси

• Бош кўргазмада

Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасини серқуёш ўлкамиз билан яқиндан танишиш маскани деб баҳолашади. Бу бежиз эмас. Республикамиз социал-иқтисодий, маданий-маиший ҳаётида нимаики юз бермасин, қандай янгиликлар содир бўлмасин кўзгуда акс этганидек, бош кўргазмада ўз ифодасини топади.

Кўргазманинг 1989 йил планида катта ва қизиқарли тадбирларни амалга ошириш кўзда тутилган. Мавзулар кўлами ва географиясини янада кенгайтириш, турли соҳаларни қамрашга ҳаракат қилиш мўлжалланган.

Тармоқлараро кўргазмалар, ярмаркалар ва кўриклар ташкил этиш мўлжалланмоқда. Чунончи марказий павильонда «Ўзбекистон ягона оилада» деган кўргазма ташкил этилиб, унда республикамизнинг қардошларимиз билан ўзаро интернационал алоқалари хусусида ҳикоя қилувчи экспонатлар намойиш этилади. Шунингдек, «Халқ истеъмоли моллари ва маиший хизмат комплекс программаси амалда», «Ўзбекистон — экспортга» каби кўрик-кўргазмалар кўпчиликда катта қизиқиш уйғотади, деган умиддамиз. «Сополсозлик», «Газмоллар», «Чарм галантерия ва спорт буюмлари», «Чинни—89» сингари кўргазмаларда ҳам республикада ишлаб чиқарилаётган турли хил молларнинг сифати, келажаги ва самараси ҳақида ҳикоя қилинади. Ўйлаймизки, сартарошлар, бичиқчилар, пойабзалчилар, фотографларнинг «Олтин қўл усталар» конкурслари қизиқарли ўтади.

«Пахтачилик» павильонида «оқ олтин» етиштирувчи хўжаликларнинг меҳнатни ташкил қилишдаги янги усуллари борасида тўпланган тажрибалар ўртоқлашилса, 1989 йилги пахта толасини улгуржи савдоси бўйича республикалараро ярмаркаси ҳам кўпчиликка фойда келтириши мумкин. Шу йил атомдан тинчлик мақсадларида фойдаланилаётганига 30 йил тўлади. Ядро тадқиқотлари институти томонидан ташкил этиладиган «Ўзбекистоннинг тинч атомига 30 йил» мавзуидаги кўргазма ўзига хос санага бағишланади. Бундан ташқари махсус ўқув юртлари ёшлари ўртасида ўтказилган «Энг яхши илмий-техника ишлари» Бутуниттифоқ конкурси, республика мусобақасининг якунларига бағишланган кўрик ҳам қизиқарли бўлиши кутилмоқда.

«Капитал қурилиш» павильонида «Уй-жойлар — 2000» муаммоларига бағишланган мавзу асосий ўринни эгаллайди. «Чорвачилик ва гўшт, сут саноати» бўлимида ҳам қизиқарли кўргазмаларни уюштириш режалаштирилган. Томошабинлар чорвачиликда хўжаликлараро кооперацияни татбиқ этиш тажрибалари, «Чиқитсиз технология амалда» каби кўргазма, шунингдек «Самарқанд сут комбинати иш тажрибасидан» каби мавзулардаги экспонатлар билан танишадилар. «Боғдорчилик, узумчилик, сабзавотчилик ва полизчилик» бўлими ҳам республикамизда етиштирилаётган ноз-неъматларни янада кўпайтириш, сифатини яхшилаш билан боғлиқ кўргазмаларни ҳавола этади. «Ўрмон хўжалиги», «Балиқчилик», «Асаларичилик» ҳамда «Атроф муҳит ва табиат муҳофазаси» бўлимларида ранг-баранг мавзуларда қизиқарли экспонатлар намойиш этилади.

Томошабинларни шунингдек, кўчма кўргазмалар билан ҳам танишишга таклиф этамиз. «Оролни сақлаш — давр тақозоси», «Узбекмебель» ишлаб чиқариш бирлашмаси маҳсулотларида техника тараққиёти ва сифат ҳамда пахта ҳосилини етиштиришда далаларни интенсив технология асосида тайёрлаш ва машина теримига эътиборни кучайтириш мавзуларига бағишланган кўчма кўргазмалар олдиндан белгиланган маршрут бўйича турли жойларда ташкил этилиши кўпчиликка қулайлик яратади.

Ўзбекистонда унутилган урф-одатлар, анъаналар ва маросимларни қайта тиклаш мавзуларига ҳам аҳамият бериш кўзда тутилган. Бир сўз билан айтганда, республикамизнинг бош кўргазмаси бутун йил мобайнида миллионларнинг севимли масканига айланиши учун ҳаракат қилинмоқда.

С. МИРСАИДОВА,
Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси методисти.

ТУЗАТИШ

Газетанинг шу йил 18 январь сони 1-бетида босилган «М. С. Горбачевнинг «Правда» газетаси редакцияси саволларига жавоблари» сарлавҳали материалнинг 2-устуни, пастдан 14-сатридаги рақам 500 минг деб ўқилсин.

Редактор **Ў. УСМОНОВ.**

А. Н. ОСТРОВСКИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ТЕАТР-РАССОМЧИЛИК ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича

ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРГА

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Профессорлар: драма актёрининг маҳорати, кино ва режиссура, музика фанлари тарихи ва назарияси, рассомчилик (2);
доцентлар: марксизм-ленинизм, тил ва адабиёт, архитектура-декорация пластикаси ва керамикаси;
катта ўқитувчилар: драма актёрининг маҳорати, кино ва режиссура (2), театршунослик, расм (2), театр ва кино декорациясида ранг тасвир, монументаль декоратив санъат;
ўқитувчилар: марксизм-ленинизм, қўғирчоқ театри актерининг маҳорати (3), расм (3), театр ва кино декорациясида ранг-тасвир, монументаль-декоратив санъат (2), архитектура-декорация пластикаси, жис[illegible]

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Мурожаат учун адрес: 700083, Тошкент шаҳри, Г. Лопатин кўчаси, 77 уй.

Тошкент давлат педагогика институти ректорати, партия ва жамоат ташкилотлари ҳамда математика факультети коллективи математика методикаси кафедрасининг доценти Т. Толагановга онаси

Зуҳра МАННОПОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти ректорати, жамоат ташкилотлари, химия-технология факультети ҳамда умумий ва анорганик химия кафедрасининг коллективлари кафедра мудири, профессор Л. Ю. Юнусовга онаси

Сайдин МИРСОАТОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси коллективи кўргазма директори, республикада хизмат кўрсатган экономист, меҳнат ветерани, 1944 йилдан КПСС аъзоси

Илҳом Азизович АЗИЗОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

• Тингланг, томоша қилинг

19 ЯНВАРЬ, ПАЙШАНБА

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 Концерт. 9.50 «Қирққулоқнинг қизил ранги». Бадиий фильм, 2 ва 3-сериялар. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Болалар соати. 13.10 Ҳужжатли фильм. 13.40 Ҳайвонот оламида. 16.00 Янгиликлар. 16.10 Қайта қуриш прожектори. 16.20 Концерт. 16.50 Ҳужжатли фильмлар. 17.45 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 18.30 Фигурали учиш олий мактаби. 18.45 «Ҳокимият — Советларга». 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Фигурали учиш. Европа чемпионати. 20.20 «Қирққулоқнинг қизил ранги». Бадиий фильм, 3-серия. 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Опера шинавандалари клуби. 23.10 Дунё воқеалари. 23.45 Ҳужжатли фильм.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Табиатшунослик. 10.05 Испан тили. 11.00 ПТУ ўқувчиларига. 11.35 Биология. 12.05 Испан тили. 13.05 «Оққушларга ўқ узманг». Бадиий фильм, 1-серия. 14.15 Янгиликлар. 14.25 Ҳужжатли фильмлар. 17.35 Янгиликлар. 17.45 «Оққушларга ўқ узманг». Бадиий фильм, 2-серия. 18.50 Концерт. 19.15 Мультфильм. 19.25 Ҳужжатли фильм. 19.40 «Адолат қутби». 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Фильм-концерт. 21.15 Реклама. 21.20 Ҳужжатли фильм. 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 «Оққушларга ўқ узманг». Бадиий фильм, 2-серия. 23.20 Концерт. 00.20 Янгиликлар. 00.30 Футбол. Халқаро ўсмирлар турнири.

УзТВ-I. 15.30 Телефильм. 16.00 «Журъат». Бадиий фильм. 17.30 Жамиятшунослик. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильмлар. 18.40 Мактаб ислоҳоти — ҳаётга. 19.10 Сўнмас у кунлар шуҳрати. 19.15 Комсомол прожектори. 20.00 Ахборот. 20.20 Хотин-қизлар, Сизлар учун. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Концерт (давоми).

УзТВ-II. 19.35 «Ватан посбонлигида». 20.10 Реклама. 20.25 Телефильм. 20.45 «Тошкент» студияси кўрсатади. **Фрунзе.** 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 «Ишонч йўлида». Бадиий фильм.

РАДИО

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 Кўнгил таронаси. 9.30 Гижжак куйлари. 9.45 Депутат ва сайловчилар ишончи. 12.10 Ишчинома. 12.30 «Тақдир зарбаси». Ҳикоя. 13.00 Малши. 13.30 Қўшиқлар. 14.00 Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 «Карнайчи». 18.15 Халқаро шарҳловчилар суҳбати. 18.30 Концерт. 19.20 «Юность Узбекистана». 19.50 Халқаро кундалик. 21.10 Элга хизмат — олий ҳиммат. 21.30 Концерт. 22.45 Таниш оҳанглар. 23.00 Оқшом тўлқинларида.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-15-20, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-2[illegible], 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32. Газета офсет усулида, А—2 форматида чиқади.